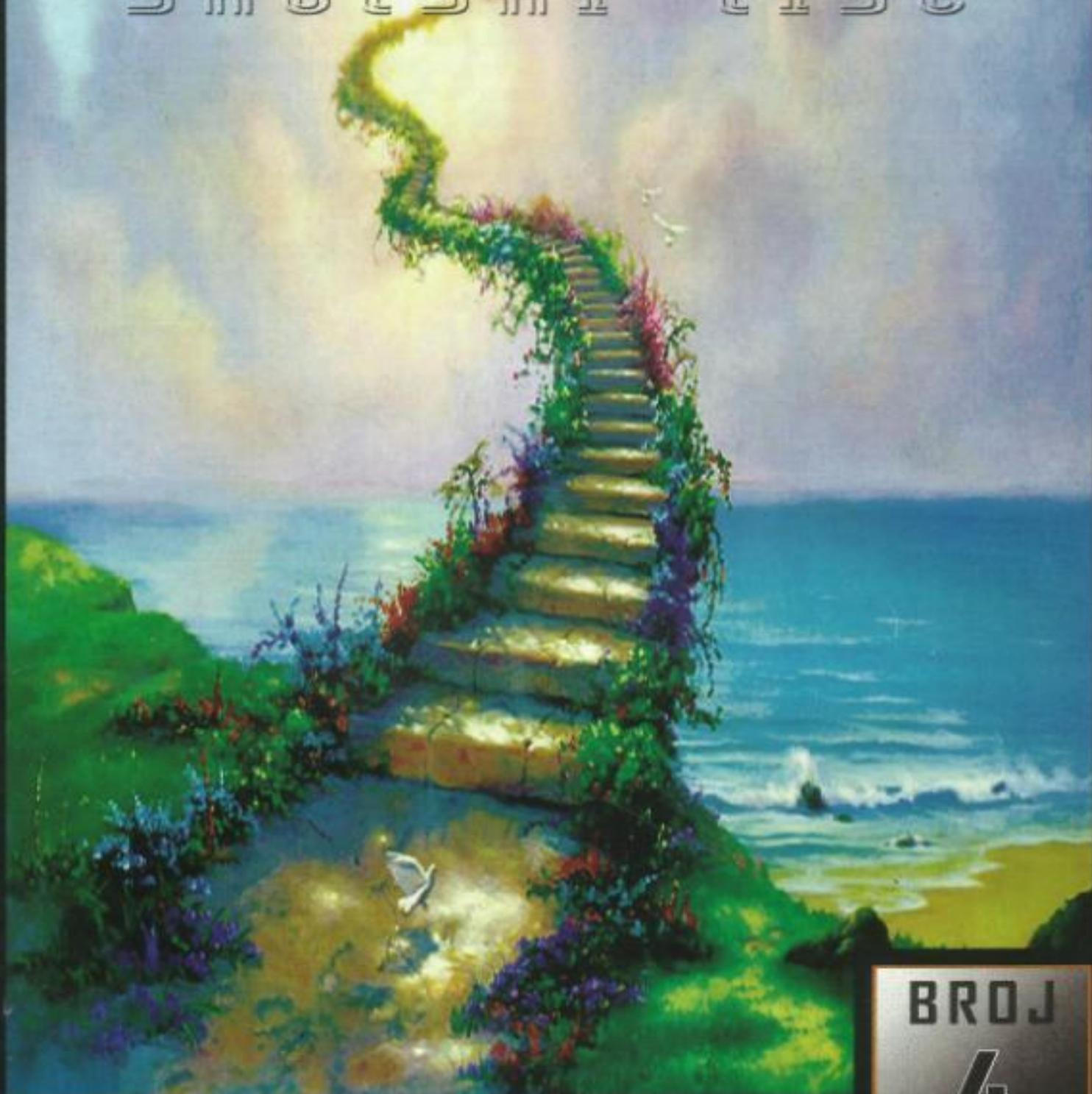

LINEA

ŠKOLSKI LIST

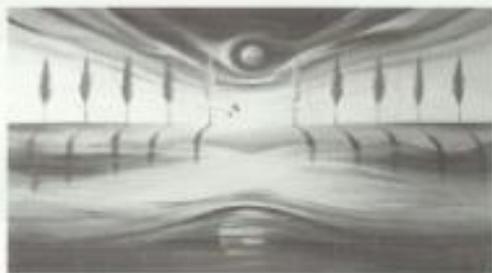

BROJ

4

SREDNJA POLJOPRIVREDNA ŠKOLA - BAR - MAJ 2007.

Riječ urednika

Dragi čitaoc,

i u ovom broju Lidera postarali smo se da priredimo što više raznovrsnih tema. Veći dio istih odnosi se na odbranu prirode i zdrav način života kako bismo opomenuli i obratili pažnju na "stvari koje život znače".

Osim pomenutih tema pisali smo i o važnim dešavanjima u našoj školi, kako kroz pisanu riječ, tako i putem slika koje katkad govore i više od riječi. Izrazili smo se i preko karikatura, a naslovnom stranom obilježili i proljeće kao vrijeme nastanka Lidera, u svoj njegovoj punoći.

Nadamo se da će i ovaj broj po svojoj čitanosti zauzeti jednako mjesto kao i svi prethodni.

Izdavač:

J.U. Srednja poljoprivredna škola - Bar

Direktor:

Mr. Miloje Knežević, prof.

Glavni i odgovorni urednik:

Anastazija Glavičić,

prof. engleskog jezika

Lektor:

Jovanka - Beba Popović,

prof. srpskog jezika

Naslovna strana i karikature:

Boris Bajić

Komputerska obrada:

Anastazija Glavičić,

prof. engleskog jezika

Stampa:

Krug - Bar

Tiraž:

500 primjeraka

Redakcija profesora:

Nela Dabanović, prof. filosofije

Tanja Kragulj, prof. hemije

Okuka Milanka, pedagog

Sofija Rašković, prof. fizike

Božana Bajić, prof. geografije

Mirjana Gligorević, prof. biologije

Veljko Tomić, dipl. ing.

Jovanka - Beba Popović, prof. srpskog

jezika

Branislav Knežević, dipl. ing.

Radojka Obradović, dipl. ing.

Nataša Truš, dr. vet. Med.

Slobodan Kastratović, dipl. ing.

Vučko Asović, prof. tehnike informatike

Zvonko Mijatović, dipl. ing. el.

Dejan Labović, prof. fizičkog vaspitanja

Poleksija Pantović, dipl. ing.

Redakcija učenika:

Zorana Stojković II/1

Sadina Brkanović II/3

Sandra Čorić II/3

Ana Balić II/3

Marija Anđušić II/3

Dejan Nikolašević III/3

Igor Bradić III/3

Dragoslav Jović III/3

Aleksandra Pavlović III/3

Gordana Mišić III/3

Milica Raković IV/1

Gorica Vasović IV/1

Marko Otašević IV/4

Nemanja Babović IV/4

J. U. SREDNJA POLJOPRIVREDNA ŠKOLA - BAR SMJEROVI U ŠKOLSKOJ 2007 / '08 GODINI

IV STEPEN STRUČNE SPREME

- Poljoprivredni tehničar
----- 1 odjeljenje 30 učenika
- Veterinarski tehničar
----- 1 odjeljenje 30 učenika
- Prehrambeni tehničar
----- 1 odjeljenje 30 učenika
- Kadet brodomašinske struke
----- 1 odjeljenje 30 učenika
- Kadet nautičke struke
----- 1 odjeljenje 30 učenika

III STEPEN STRUČNE SPREME

- Cvjećar – rasadničar / Voćar – vinogradar - podrumar
----- 1 odjeljenje 15 + 15 učenika
- Pekar – poslastičar
----- 1 odjeljenje 15 + 15 učenika
- Instalater sanitarija, centralnog grijanja i klimatizacije / Automehaničar
----- 1 odjeljenje 15 + 15 učenika

ADRESA:

BJELIŠI B.B. 85 000 BAR

INFORMACIJE:

085 / 312 - 785 - direktor škole

085 / 312 - 784 - sekretar škole

085 / 311 - 701 - računovodstvo

085 / 313 - 285 ili 085 / 317 - 734 - dom učenika
(180 mjesta)

E - MAIL:

lider-sp@cg.yu

NOVOSTI U ŠKOLI

U ovoj školskoj godini učenici i profesori naše škole učestvovali su u sledećim projektima i akcijama Crvenog Krsta:

- > Takmičenje Prve pomoći (2 ekipe, II mjesto – kategorija omladine)
- > Nedelja Crvenog Krsta 8 – 15. maja 2006.godine
- > Prikupljanje novca
- > Radio emisija (Sadina Brkanović II/3, Marko Novaković IV/4 , Adis Kuloglija IV/4)
- > „Ekološko jutro” – čišćenje plaže
- > Sastanak za rad omladine Pg (Marko Novaković IV/4)
- > Omladinski kamp Struga (Vladimir Mitrović IV/4)
- > Dan Crvenog Krsta 29. novembar 2006. godine.
- > Predavanje MHP
- > Učešće na konkursu „Humanost na djelu” (III mjesto – Nataša Mikulić II/5, likovni rad)
- > Jednodnevni seminar »Difuzija i širenje ideje Crvenog Krsta«
- > Pripreme za takmičenje Prve pomoći za 2007. godinu
- > Projekat „Hranimo se zdravo” (preko 80 učesnika)

Priredila: Sofija Rašković, prof, predstavnik Crvenog krsta škole

Uspješno završen školski odjeljski turnir u malom fudbalu. Na ovogodišnjem turniru učestvovalo je 18 ekipa, od I do IV razreda. U dogovoru sa organizatorom dozvoljeno je da iz jednog odjeljenja bude više ekipa tako da se u finalu dogodilo da su se sastale dvije ekipe IV/3 odjeljenja. Pobjednik turnira je ekipa „Nešto protiv bolova” us sledećem sastavu: Miloš Martinić, Željko Tomašević, Adem Mehović, Marko Joksimović i Damir Živković. Turnir je protekao u vrlo korektnom i pristojnom ponašanju svih učesnika, na čemu im se ovom prilikom iskreno zahvaljujem.

Priredio: Dejan Labović, prof. fizičkog vaspitanja

Učenici srednjih škola Crne Gore imali su priliku da učestvuju na Republičkom takmičenju u debati koje je održano u našoj školi od 15 – 17. decembra 2006. godine. Našu školu je predstavljao debatni tim koga su sačinjavali Sandra Ćorić II/3, Ana Balić II/3, Sadina Brkanović II/3 i Dejan Nikolašević III/3. U petak veče, 15.12. nakon svečanog otvaranja održana je audicija za izbor učenika koji će predstavljati našu državu na svjetskom prvenstvu u Seulu. Učesnici su imali zadatak da izlože određenu temu na engleskom jeziku i da pri tom pokažu i svoje govorničke sposobnosti.

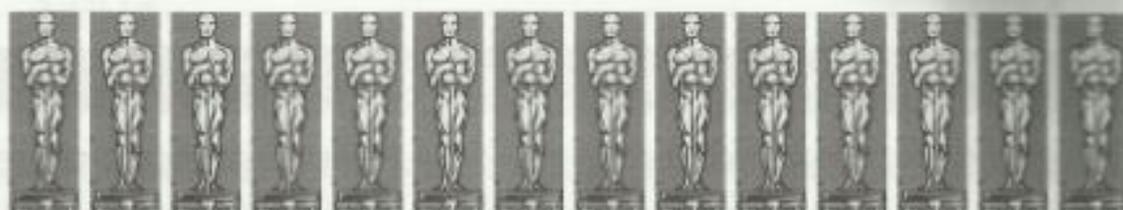
Takmičenje je počelo u subotu, 16.12. u okviru pet debata, a na temu "TV reality show treba zabraniti". Peta, ili takozvana Impromptu debata, održana je u nedelju 17.12. Specifičnost ove debate ogleda se u tome što se tema dobija istog dana, sat vremena pred debatu. Tema ove debate bila je " Profesionalizam ubija duh sporta". Nakon ove debate održano je finale gdje su se takmičili najbolji, a pobjedu je odnijela ekipa srednje škole "Danilo Kiš" iz Budve.

Priredio: Dejan Nikolašević III/3

NOVOSTI U ŠKOLI

- Školu posjetili učenici i nastavnici Hemijsko – tehnološke škole "Spasoje Raspopović" iz Podgorice.
- Učenici završnih razreda prisustvovali Prvom sajmu visokog obrazovanja u Baru.
- Učenici i profesori posjetili sajam hrane u Budvi
- Školu posjetila delegacija Norveške koju su, pored direktora dvije srednje škole, činili nastavnici, predstavnici lokalne zajednice i učenici nekoliko srednjih škola iz Norveške.
- Realizovani projekti o reproduktivnom zdravlju mladih i projekat Liderstvo i razvojni rad sa mladim ljudima u lokalnoj zajednici.
- U cilju boljeg informisanja budućih srednjoškolaca u školi pripremljen mini informator o Srednjoj poljoprivrednoj školi koji će biti distribuiran učenicima VIII razreda.
- U cilju unapređenja vaspitno – obrazovnog rada u školi, poboljšanja opšte atmosfere i jačanja duha zajednice učenicima je omogućeno da u posebnoj kutiji istaknutoj na vidnom mjestu u školi iznesu svoje primjedbe, pohvale i sugestije.
- Privode se kraju radovi na opremanju sušare za ljekovito bilje.
- Završena adaptacija fiskulturne sale.
- Od 10 – 14. aprila 2007.godine u školi realizovana eksterna evaulacija vaspitno – obrazovnog rada od strane predstavnika Zavoda za školstvo i Centra za stručno obrazovanje.
- Učešće i posjeta Sajmu poljoprivrede u Podgorici.
- Posjećen Sajam knjiga u Beogradu od 26-29. oktobra 2006. godine.
- Održana tribina o narkomaniji - Mirjana Bulatović, tribina predstavnika Crvenog krsta i tribina o sidi.
- Prisustvovanje susretu pjesnika u sklopu manifestacije Susreti pod starom maslinom
- Ankete:
 - Ekologija-nivoi znanja i potreba za edukacijom u oblasti održanog razvoja i životne sredine i kvalitet časopisa (Centar za edukaciju i monitoring)
 - Ključne komponente za sveživotno učenje (02.11.2006.)-Istraživački tim CSO
 - Odnos nastavnika i učenika –Juventas.
- Obavljeni sistematski pregledi za učenike I i IV razreda 23. i 24.oktobra 2006. godine, kao i sistematski pregled za zaposlene u školi.
- Aktivne sekcije i klubovi u školi:
 - Debatni klub
 - Aktivisti Crvenog krsta
 - Radionica - Reproductivno zdravlje
 - Radionica – Liderstvo - uključivanje mladih u rad lokalnih organa i institucija
 - Eko sekcija
 - Dramska sekcija
 - Novinarska sekcija
- Opremanje škole:
 - Okrečeni holovi - cokla u visini 1.30cm i površina duž stepeništa
 - Završna faza u isporuci opreme i realizacije poslova u sklopu projekta Trening centra u školi i na školskoj ekonomiji (alati,uređaji, sanacija i opremanje staklenika grijanjem i savremenim instalacijama, kompjuterska oprema i dr.)
 - Nabavljena školska oprema: klupe, stolice i stolovi za 4 kabineta.

Priredili: Milanka Okuka, pedagog Škole i Vučko Asović, zamjenik direktora Škole

NAJBOLJI U ŠKOLSKOJ 2006 / `07

NAJBOLJE ODJELJENJE U ŠKOLI – III/3

- NAJBOLJE ODJELJENJE I RAZREDA – I/2
- NAJBOLJE ODJELJENJE II RAZREDA – II/5
- NAJBOLJE ODJELJENJE III RAZREDA – III/3
- NAJBOLJE ODJELJENJE IV RAZREDA – IV/1

NAJBOLJI UČENICI PO RAZREDIMA:

I RAZRED

- ĐUKOVIĆ RADOVAN I/6 – OBRAZOVNI PROFIL – KADET NAUTIČKE STRUKE

II RAZRED

- ĆORIĆ SANDRA II/3 – OBRAZOVNI PROFIL – VETERINARSKI TEHNIČAR

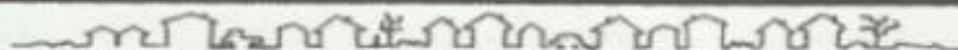
III RAZRED

- BRADIĆ IGOR III/3 - OBRAZOVNI PROFIL – VETERINARSKI TEHNIČAR
- DAVIDOVIĆ VIDO III/2 – OBRAZOVNI PROFIL – POLJOPRIVREDNI TEHNIČAR

IV RAZRED

- MITROVIĆ VLADIMIR IV/4 - OBRAZOVNI PROFIL – VETERINARSKI TEHNIČAR
- NOVAKOVIĆ MIROSLAV IV/4 - OBRAZOVNI PROFIL – VETERINARSKI TEHNIČAR

Privedila: Okuka Milanka, pedagog

Riječ pedagoga

KAKO UČITI - METODE UČENJA

Pojam učenja. Učenje je mijenjanje jedinke, pretežno uslovljeno djelatnošću same jedinke. Većina čovjekovih osobina stečena je učenjem. Njegovi opažaji, njegovi pojmovi, iskustvo i saznanje uopšte, sve njegove vještine i umjenja, i sve njegove navike su proizvod učenja.

Činilci uspješnog učenja. Mogu se svrstati u pet grupa i to, fiziološki faktori (nervni sistem, zamorenost organizma), fizički faktori (temperatura, količina kiseonika u radnoj prostoriji, radni kutak), psihološki faktori (motivacija, interesovanja, volja), faktori vezani za materijal koji se uči (vrsta, obim, poznanost, smislenost gradiva), faktori vezani za organizaciju učenja (metode i tehnike uspješnog učenja).

Da li je bolje učiti gradivo raspoređeno na vrijeme, ili učiti vremenski koncentrisano?

- Bolji uspjeh u učenju postiže se kad se gradivo raspodijeli i uči u nekoliko navrata.
- Kratki period učenja preporučuje se kod učenja gradiva bez smisaone povezanosti – brojevi, šifre, slogovi, aritmetičke radnje itd.
- Prvo učenje smisaonog gradiva trebalo bi da bude duže – jedan do dva sata, dok se ne shvati smisao.
- Mlađim učenicima preporučuju se kraći periodi učenja, a starijima duži.
- Pauze između raspodijeljenog učenja na početku treba da budu kraće, a što je učenik bolje savladao materijal, duže.

Da li učiti gradivo u cjelini, ili dio po dio?

- Učenje gradiva dio po dio preporučuje se kod učenja motornih vještina, gradiva bez smisaone povezanosti, teškog gradiva, mladim učenicima i učenicima slabijih intelektualnih sposobnosti.
- Učenje gradiva u cjelini preporučuje se kod učenja smisaonog gradiva, kod učenja priča, kratkih pjesmica, lakog gradiva, starijim učenicima i sposobnijoj, bistrijoj djeci.
- Kad je gradivo isuviše teško, preporučuje se kombinovana metoda: prvo pročitati gradivo, pa ga podijeliti na djelove, i učiti dio po dio. Učenje dio po dio može biti različito. Kad djelove obilježimo brojevima 1, 2, 3, raspored učenja može izgledati ovako: 1, 2, 1+2, 3, 1+2+3, 4, 1+2+3+4.

Aktivno ili pasivno učenje?

Za kvalitetno učenje nije dovoljno da se udžbenik samo čita, a da se učenik zatim preslišava, već se preporučuje učenje u nekoliko faza:

I faza: Prethodni pregled gradiva

- Opšti pregled (pregled sadržaja knjige, naslovi, podnaslovi, grafikoni, dužina poglavlja)
- Detaljni pregled gradiva (obraćanje pažnje na podnaslove i njihov raspored, čitanje rečenica ispisanih kurzivom i masnim slovima, čitanje prvih nekoliko rečenica i zaključka na kraju poglavlja, pregled slika i grafikona i čitanje teksta o njima).

II faza: Postavljanje pitanja

- Već približno prethodnog pregleda gradiva, ili odmah nakon njega, i tražiti odgovore na njih. Ako postoje pitanja na kraju poglavlja odgovoriti na njih.

III faza: Čitanje gradiva

- Uočiti ideju svakog pasusa. Uočiti i zapamtiti značajne detalje koji su povezani s glavnom idejom.
- Naći odgovore na postavljena pitanja. Upoređivati razne teorije i gledišta.

IV faza: Preslišavanje

- Preslišavanje može da bude reprodukcijom, glasno, ili u sebi, ili odgovaranjem na postavljena pitanja.
- Ne preporučuje se prerano preslišavanje.
- S preslišavanjem bi trebalo početi nakon nekoliko čitanja, nakon shvatanja smisla gradiva.
- U toku preslišavanja se preporučuje povremeno gledanje u knjigu radi provjere tačnosti, pravljenje zabeleški u vidu izvoda ili rezimea; podvlačenje osnovnih ideja, detalja i važnih stručnih termina.

V faza: Završni pregled gradiva

- Sastoji se više od preslišavanja nego od čitanja. Trebalo bi da se obavi nekoliko puta, na kraju svakog poglavlja.
- Prilikom završnog pregleda poželjno je duže zadržavanje na tešim mjestima.

Dakle, ako niste zaljubljeni, a ipak teško učite, rešenje je pred vama. Dovoljno je malo dobre volje i učenje po ovim savjetima neće izostati. Srećno!

Priredila: Okuka Milanka, pedagog

ZNANJE NA DOHVAT

• Tvoj utisak po dolasku u Istraživačku stanicu Petnica?

► Boravak u ISP je svakako nezaboravan događaj za mene. Imao sam priliku da prvi put pohađam seminare iz biologije. Sama ISP se nalazi u predjelu predivne prirodne ljepote, a stanica posjeduje i omogućava najbolje uslove rada. Poručio bih i ostalim učenicima da se prijave na konkurse ISP, jer će im ISP dati samopouzdanje, ali i srušiti dotadašnje okvire.

• Koje su to znamenitosti kojim je bogata ISP?

► U samoj neposrednoj blizini nalazi se jedna od najvećih prirodnih znamenitosti Valjeva, Petnička pećina, a pored pećine, u okolini, se nalazi i vještačko jezero. U Petničkom kraju nalazi se i crkva Uspenja Presvete Bogorodice, podignuta početkom XX vijeka na temeljima manastira iz XV vijeka.

Važno je napomenuti da je tu (u manastirskoj školi) prepisivana i najstarija knjiga u zapadnoj Srbiji " Petnički psaltir", 1488 godine. ISP posjeduje i astronomsku opservatoriju, ali i mnoge druge stvari koje do tada nisam imao priliku da vidim. Tu je takođe i savremena laboratorija, kao i biblioteka sa preko 40.000 knjiga i časopisa. Pored štampane literature biblioteka posjeduje i nekoliko hiljada publikacija u elektronskom formatu. Računarska sala radi 24h, a Petnički internet raspolaže sa velikim brojem servisa i resursa.

• Šta ti je najviše privuklo pažnju u ISP?

► Za vrijeme boravka u ISP najviše mi se dopala laboratorija i laboratorijski rad, zatim predavanja, ali i predivna priroda.

• Kako je izgledao jedan tvoj radni dan u ISP?

► Za vrijeme mog sedmodnevnog boravka u ISP imao sam priliku da proširim znanje, da se upoznam sa pravim laboratorijskim, ali i terenskim radom. Tokom seminara dominirala su teorijska predavanja, a teme koje su bile obuhvaćene su: Čelija, Diverzitet biljaka, Izlazak biljaka na kopno, Evolucija plastida, Ekološki odnosi, Uticaj svjetlosti na biljke, Entomologija, Plankton, Mikrobiologija, Ihtiologija, Herpetologija, Ornitologija, Metode istraživanja sitnih sisara, Zaštita vodozemaca i gmizavaca, Osnovi genetike.

• Kako si provodio svoje slobodno vrijeme u ISP?

► Slobodnog vremena je bilo veoma malo i ako se kojim slučajem pojavi, to bude 1 – 1,5h u toku dana. Najbolji način za njegovo korišćenje je biblioteka, a takođe je dobro pogledati i neki od naučnih filmova iz Petničke filmoteke. U toku slobodnog vremena treba se upoznati i sa organizovanom grupom i Petničkim krajem. Najbolje vrijeme je poslije ponoći, jer se predavanja obično tada završavaju. To vrijeme je najbolje bilo iskoristiti za dovršavanje ili pisanje seminarskih radova. Na raspolaganju je i računarska sala, a i vrata laboratorije su uvijek otvorena.

• Koga si sve upoznao u ISP?

► ISP je mjesto gdje se susreću i rade mladi ljudi. Ja sam imao priliku da upoznam mađara Tivadara Senješa iz Rumenke, Sofiju Jovičić iz Smederevske Palanke, Marjana Biočanina iz Beograda i mnoge druge iz različitih dijelova jugoistočne Evrope i šire. Moram pomenuti i naučne saradnike, profesionalne stručnjake i apsolvante sa fakulteta: Vladimira Jovanovića, Anđelka Petrovića, mr Tijanu Cvetić, mr Zorana Nikolića, Ivanu Mijić, dr Slavišu Stankovića, Sandora Siposa, Draška Grujića, Marka Rakovića, Rastka Ajtića, Bojanu Kenig i mnoge druge koji su uvijek bili spremni da objasne i pomognu.

• Da li si zadovoljan predavanjima u ISP?

► Seminar iz biologije mi je omogućio da utvrdim, ali i da proširim svoje znanje. Predavanja su bila vrlo opširna, ali su ih predavači izlagali na vrlo slikovit i zanimljiv način. Sve naše nedoumice mogli smo odmah da riješimo postavljanjem pitanja.

Na kraju, zahvalio bih se Nastavničkom vijeću i upravi Škole na odvojenim sredstvima i podršci, a posebnu zahvalnost dugujem profesorici Tanji Kragulj i profesorici Mirjani Gligorević, zatim pedagogu Škole Milanki Okuki, zamjeniku direktora Vučku Asoviću i direktoru Miloju Kneževiću.

Priredila: Milica Raković IV/1

PORTRET JEDNE DAME

Umjesto uvoda:

Onaj koji do kraja razumije ljepotu finih načina lako uobliči i svoja osjećanja, i usavrši svoje moralne osobine. Forma je uvijek poslednji izraz sadržine, a sadržina svoju potpunost dobija tek kada dođe do svih blagodeti lijepe forme.

/Jovan Dučić/

Naš sagovornik, profesorica biologije, Mirjana Gligorević.

•Koliko dugo predajete u ovoj školi?

► U ovoj školi sam predavala od septembra 1968 do septembra 1973 godine, a kasnije ponovo od februara 1993, pa evo do danas. Krajem ove godine idem u zasluženu penziju.

•Koji biste doživljaj izdvojili iz studentskih dana?

► Svi doživljaji su bili prelijepi. To je dio života u kojem sam bila najsrećnija, ili jednostavno, to su bile "NAJLJEPŠE GODINE".

•Kakav je vaš odnos sa učenicima?

► Odnos roditelja i djece, s obzirom na razliku u godinama.

•Šta biste poručili budućim generacijama?

► Da budu vrijedniji i odgovorniji, da se međusobno uvažavaju i naravno da više poštuju starije. Savremena sredstva da koriste na pravi i umjereni način. Nije dobro da im televizija, kompjuter i telefon predstavljaju jedino interesovanje. To nije dobro ni za mentalno, ni za fizičko zdravlje.

•Čime se bavite u slobodno vrijeme?

► Dok sam bila mlađa išla sam na skijanje, planinarenje, plela, plesala, a sada dosta vremena provodim sa unukama, Goricom i Dobricom. Šetam, čitam neku dobru knjigu...

•Kako gledate na budućnost ove škole?

► Škola ima budućnost, uz neke transformacije.

•Da li postoji nešto što biste promijenili prije vašeg odlaska?

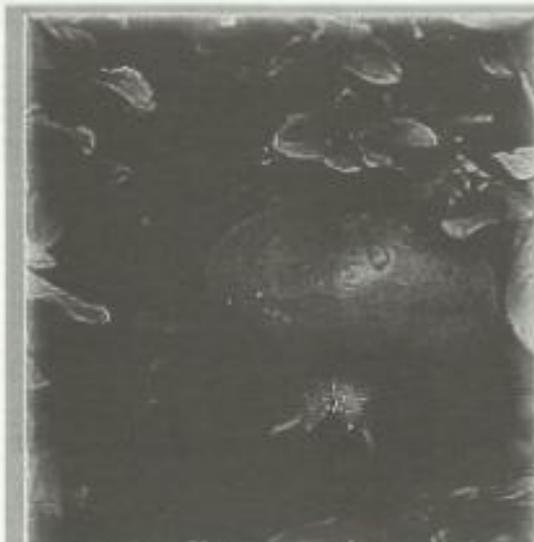
► Obogatila bih školu očiglednim sredstvima što se tiče nastave, pojačala broj slobodnih aktivnosti, voljela bih da postoji ozvučenje u školi...

•Za vas je karakteristično izuzetno držanje. S obzirom na vaše godine, izgledate prelijepo. U čemu je tajna vašeg izgleda?

► Hvala. Genetika je u pitanju, zdrav način života, pravilna ishrana, njega itd. Moja majka je živjela na selu, nikad nije koristila kozmetičke preparate, a živjela je 90 godina i prelijepo izgledala. Ja ličim na nju.

Priredila: Sandra Čorić II/3

PRIMIENJENE STUDIJE POLJOPRIVREDE U BARU

U elaboratu o opravdanosti otvaranja Poljoprivrednog fakulteta u Crnoj Gori detaljno su obrazloženi značaj kadrova za poljoprivrednu proizvodnju, ekonomska opravdanost otvaranja studija i postojeće stanje i potrebe za stručnim kadrom u poljoprivredi. Međutim, taj elaborat nije predvidio otvaranje primijenjenih osnovnih trogodišnjih studija već samo akademskih studija.

U svim programskim dokumentima predviđeno je da samo mladi stručni ljudi uz kreditnu pomoć države mogu pokrenuti, unaprijediti i razvijati poljoprivrednu proizvodnju kako primarnu, tako i prerađivačku.

Smatramo da su za ovaj razvoj upravo primijenjene osnovne studije idealan okvir za školovanje mladog kadra, koji bi zaposlenje ostvarivao putem otvaranja sopstvenog biznisa u poljoprivredi.

Iz ovih razloga opravdanost otvaranja navedenih studijskih programa obrazlažemo u kratkim crtama, ne ponavljajući ono

što je u predhodnoj studiji navedeno, a bazirajući se najviše na Strategiji razvoja poljoprivrede Crne Gore čije je usvajanje u toku.

Poljoprivredna proizvodnja u Crnoj Gori, u ovom momentu, nedovoljna je i slabo razvijena, kako primarna tako i prerađivačka. Povećanje broja stanovnika, porast životnog standarda, kao i razvoj turizma, čemu se teži, povećaće tražnju za poljoprivredno – prehrambenim proizvodima. To će još više uvećati negativan bilans hrane u Crnoj Gori ukoliko se na vrijeme ne ubrza razvoj sopstvene poljoprivredne proizvodnje bazirane na sopstvenim resursima i stručnom kadru.

Suvišno je naglašavati da hrana sve više postaje stratejska potreba svakog društva, što svakako povećava važnost ove privredne grane. Proizvodnja hrane u Crnoj Gori, veoma je složen kako tehničko – tehnološki tako i organizaciono – ekonomski proces, uslovljen heterogenošću prirodnih faktora (klima i zemljište), usitnjenošću parcela privatnog posjeda i njegovom nerazvijenom materijalnom osnovom i sl.

Poljoprivredno stanovništvo u Crnoj Gori učestvuje sa oko 1/4 u ukupnom broju stanovnika. Međutim, dohodak poljoprivrednog u odnosu na nepoljoprivredno stanovništvo niži je do 2,5 puta, što predstavlja svojevrsan sociološko – ekonomski problem. Ovo se posebno odnosi na obrazovani mladi kadar koji svoju budućnost vidi u zasnivanju farmi u ruralnim predjelima Republike, na vlastitim imanjima.

Imajući u vidu gore navedeno stanje i ograničenja, može se uočiti da se poljoprivreda u Crnoj Gori još uvijek odvija na tradicionalan način, uz veoma rijetke prodore modernog u povrtarstvu i proizvodnji mlijeka. Za podizanje kvaliteta poljoprivrednih proizvoda, koji podrazumijevaju proizvodnju zdrave hrane po svim standardima koji su prisutni u EU, potrebno je daleko veće obrazovanje samih proizvođača. Budući farmeri se ne mogu dovoljno obučiti preko kratkih predavanja ili kurseva i tribina, nego je potrebno omogućiti sticanje većeg nivoa znanja iz poljoprivredne struke tokom dužeg vremena. Tako obrazovan proizvođač biće spreman da usvaja nova znanja i dostignuća iz struke, bilo sam ili uz pomoć stručnih službi i obrazovnih ustanova.

Univerzitet Crne Gore ima sve preduslove za realizaciju primijenjenih studija poljoprivrede, preko Biotehničkog instituta – fakulteta u Podgorici, uključujući njegov **Centar za suptropske kulture u Baru**. Planirane studije koncipirane su kao primijenjene, u trajanju od tri godine, bez mogućnosti direktnog nastavka školovanja (za nastavak školovanja na IV-oj godini – specijalističke primijenjene studije treba da se traži akreditacija od Univerziteta). **Od septembra 2006. godine** u Centru za suptropske kulture u Baru počeo je sa radom primijenjeni studij poljoprivrede.

Centar se nalazi u poslovnom dijelu Bara i posjeduje sopstvenu zgradu od 900 m² opremljenog prostora (od čega je 1/3 laboratorijski prostor) i rasadnik sa staklenikom od 300 m² i plastenikom od 1000 m².

Naziv studijskog programa

**PRIMIENJENI STUDIJSKI PROGRAM
POLJOPRIVREDE**

Studije se realizuju kroz sledeći smjer:

- Smjer za mediteransko voćarstvo

Diplome koje se dobijaju nakon završetka studijskog programa

- Diploma primijenjenih studija – Bachelor, smjer za mediteransko voćarstvo

Ciljna grupa studijskog programa

Opis ciljne grupe

Osnovna ciljna grupa su svršeni srednjoškolfci, bilo koje srednje škole, koji imaju namjeru da steknu znanja i vještine neophodne za uspješno zasnivanje vlastite proizvodnje, prevashodno na vlastitom (sopstvenom ili zakupljenom) posjedu.

Potrebno obrazovanje za upis na studijski program

Za upis na navedeni studijski program odgovarajuće srednje škole su: poljoprivredna, veterinarska, šumarska, hemijsko – tehnološka, medicinska, mašinska i gimnazija.

Nivo profesionalnog iskustva

Za upis na ovaj studijski program profesionalno iskustvo nije potrebno.

Uslovi, kriterijumi i postupak za upis na prvu godinu studija

Upis studenata na prvu godinu studija vrši se na osnovu javnog konkursa koji raspisuje Univerzitet Crne Gore. Pravo prijave na konkurs imaju svi kandidati koji imaju završeno srednjoškolsko obrazovanje u četvorogodišnjem trajanju. Upis studenata vrši se na konkurentskoj osnovi, u skladu sa rezultatima postignutim na završetku i tokom srednjeg obrazovanja, nakon sprovedenog postupka rangiranja.

Kandidati koji nemaju odgovarajuću srednju školu, dužni su polagati diferencijalni ispit iz predmeta: biologija i hemija.

Planiran broj studenata za 2007/08 godinu studija

Planira se upis do 30 studenata na ovom studijskom programu.

Opis studijskog programa

Uloga studijskog programa i razlozi njegovog osnivanja

Osnivanje primijenjenih trogodišnjih studija treba da omogući sticanje znanja i vještina neophodnih mladim ljudima koji planiraju da na vlastitom, društvenom ili zakupljenom imanju zasniju savremenu i za tržište planiranu poljoprivrednu proizvodnju. Ovakvi proizvođači bi trebalo da budu konkurenti na domaćem tržištu, a pojedine grane bi svakako bile i izvezno orjentisane, koristeći prednosti i mogućnosti za pojedine oblike proizvodnje. Ovakva organizacija omogućuje punu kontrolu nastavnog procesa, definisanje nastave koja prati savremene trendove, kao i nastavni plan koji je u značajnoj mjeri usklađen sa međunarodnim standardima.

*Priredio: Momčilo Radulović, dr nauka
agrumarstva, rukovodilac Centra za subtropske
kulture*

Literarni kutak

ŽELJA ZA ŽIVOTOM KAO POKRETAČKA SNAGA U ROMANU „USTA PUNA ZEMLJE”

„Šta se to odjednom desi? Koji se to kamen izmakne iz tjemena pa sve počne da se ruši i odranja? Život je izgledao kao zidina, čvrsta, jaka, a onda iznenada potres, besmislen i jak. Srušio je ponosnu zidinu k'o da je od pijeska.”

Svakome od nas se dešavalo da neki nemili događaj, tragedija, ili pak tuđa riječ, učine da izgubimo želju za životom. Povlačimo se u sebe, i postajemo nesigurni. Bježimo od stvarnosti, tražeći u mašti svoj izlaz, i jedini spas.

U romanu "Usta puna zemlje", vidimo da je želja za životom toliko velika, i čini mi se do samoga kraja jaka.

Junak romana "Usta puna zemlje", iznenada saznaje da je bolestan i da će ubrzo umrijeti i odlazi u svoj rodni kraj, daleko od svega onoga što ga je nekada gušilo. Na tom putu suočava se sa svojim strahom od smrti, i proživljava sve ono što nije mogao ranije.

Shvatio je da vremena ima malo. Osjećamo energiju kojom zrači, pun je samopouzdanja i želje za životom koja je njegova pokretačka snaga. On u jednom danu želi da proživi cio život, jer želja za životom čini da zaboravi na strah, bol, i pobjeđuje. Do samoga kraja proživljava sve ono što je želio, i umire sa osmijehom na usnama.

Mislim da nikada ne treba odustajati, i klonuti duhom, jer u dubini naše duše uvijek postoji nada koja je pokretač svega u životu.

Priredila: Milica Raković IV/1

KAKO PISATI ?

Onog davnog dana kada je čovjek u svojoj pećini našarao znak ili crtež s namjerom da obeleži glas, pojam ili sliku viđenog – možemo reći da je u tom prasku nastao začetak naše civilizacije.

Poslije tog trenutka, odnosno praska, dugo se čovjek trudio da zvonka riječ propjeva kroz pismo. Od tada do danas u životu svakog čovjeka, od prvog školskog zvona traje proces da se misao i osjećanje uobliči u pisanu riječ, u rečenicu, u pismo, u priču ili roman.

Priča o nastanku i razvoju pisma krije u sebi čovjekovu potrebu za komunikacijom u prostoru kao i čežnju da se pobijedi vrijeme i da se iz trenutka pretoči u vječnost, sačuva od zaborava, što se najjednostavnije postiže pisanom riječju, odnosno književnošću. Na taj način ostavljamo svjedočanstvo o sebi i svom vremenu, što istovremeno omogućava budućim generacijama komunikaciju sa nama.

S obzirom na bezmjerni značaj pisane riječi prirodno se postavlja pitanje: kako pisati? Ovakvo pitanje je od posebne važnosti za uzrast učenika zato što se ta saznanja moraju savladati u tom životnom dobu. U tom kontekstu izuzetno je važna uloga roditelja i nastavnika kao i kulturnog nivoa društvene sredine u kojoj dijete odrasta.

Kada se učenik izražava u pismenoj formi, on obično u obliku domaćeg ili pismenog rada odgovara na pitanja koja sadrže teme njegovih zadataka. Međutim, da bi učenik jasno i postupno odgovorio na temu njemu prije svega mora biti jasno pitanje koje sadrži tema. Tu je ključ od kojeg zavisi odgovor, odnosno vrijednost učenikovog pismenog rada. Kada učenik pravilno shvati pitanje – daće i pravilan i potpun odgovor. Zato se i kaže da je misao starija od riječi izgovorene ili napisane.

Ako hoćemo da još pojasnimo pitanje kako pisati, onda treba odgovoriti da treba pisati tako da je riječima tijesno, a mislima i slikama široko. To znači da treba pisati precizno i jasno.

Pored navedenog, o tome kako treba pisati, mora se reći da dobar tekst mora imati i pravilan raspored materije koja se izlaže, da bi bio shvaćen i prihvaćen poput lijepe melodije koja sama nalazi svoje mjesto u našem uhu, kroz lijepu kompoziciju tonova.

Recimo, na kraju ovog uopštenog i kratkog osvrtu o pisanom izražavanju misli i osjećanja da je u savremenom svijetu teško, i gotovo nemoguće, po značaju razlučiti usmeno i pismeno izražavanje koja se neminovno prepliću i dopunjuju, oplemenjujući našu civilizaciju. I zato vodimo računa o riječima i njihovoj vrijednosti, bilo da su napisane ili izgovorene, zato što te riječi, prije svega, govore o nama, ne samo danas već i onima koji će doći poslije nas.

Zbog svega navedenog, slobodno se može reći, da je pisana riječ svjedok našeg postojanja i zato se prema njoj odnosimo s poštovanjem.

Priredio: Božidar Vukčević, prof.

UPOZNAJMO VELIKANE

SVJEDOČANSTVA O ŽIVOTU

Džon Kili, poznati engleski pjesnik i prozaišt, rekao je jednom prilikom da su pisma najvažniji dio biografije. Epistole su, u tome se slažu i teoretičari i historičari književnosti, dragocjen izvor za procjavanje piščeve poetike, ali i dragocjen izvor podataka za istoriju književnosti i sociologiju umjetnosti i stvaralaštva uopšte.

Pisma, zapravo, liče na pismopisce – ona otkrivaju njihovu dušu. Čitaoci vole da zavire u tuđu dušu – neko je rekao da nikad ne bi mogao biti poštar jer bi zbog velike radoznalosti najprije sva pisma otvorio i tek ih onda podijelio... Cicero je govorio da pisma ne crvene, ali, čini se, da se u tom "kovčičanom životu" kriju prave drame, ali i savim diskretna opštenja sa voljenim. U njima su izlivi ljubavi i obožavanja, duševni nemiri i atmosfere, detalji iz života koji su često značajniji za nastanak nekog djela, ili su ukomponovani u samo djelo – bilo da je riječ o piscu, slikaru, muzičaru ili bilo kom stvaratelju. Književna prijašteljstva su česta, a njih otkriva prepiska. Poznata je prepiska Gendi – Tolstoj, a početka ovog vijeka. A pisma Kagde Moksi Brodu i Mileni su >>integralni dio književnog djela<< – to su mali esaji o pisanju, o lektiri, o ljudima i pričinama, o pamćenju i drami svakodnevnog života.

U prepisci Milana Rakića i Rasko Petrovića, na primjer, krije se tragovi skupocjenog prijašteljstva. Pisma poslaniku i pjesniku Rakiću, koja je pjesnik i diplomat bio činovnik Rasko Petrović pisao iz Rima i na putovanju po Africi, su izuzetan dokument o atmosferi

u kojoj pjesnik živi i stvara rastrom svakodnevnim obavezama u poslanstvu – on se Rakiću ispovijeda kao najrođenijem. Rasko Petrović je, čini se kao i Isidori Sekulić, volio da piše pisma – najvjerovatnije su oboje bili žrtve vaspitanja, da na pisma treba odgovarati. Naravno, ni jedno ni drugo nisu slutili da će njihova pisma postati književna činjenica.

U Grčkoj, prilikom raspodjele stvari i uspomena jedne prelijepo djevojke iz ugledne grčke porodice, tridesetih godina XX vijeka, procjeđena su u fasci te gospođice, među svečnjevima pisma, i dva pisma koja joj je poslao lord Bajron – jedno od njih je posljednje koje je napisao: "Putim, imam veoma jasno predosjećanje da sutra neću vidjeti sunce..."

Predosjećanje se obistinilo – umro je toga dana.

U eseju *Tronci su Njegoševom prepiskom*, Ivo Andrić kaže da kad bi se sadilo po tri toma prepiske vladike Rada, moglo bi se zaključiti da najveći pjesnik našeg jezika nije ni imao ličnog života. Taj život, kaže Andrić, u prepisci se ne vidi – nego se samo tu i tamo nazire. Tih hiljada i sedam stotina pisama Njegoševih, sa "rjeka života koja pred našim očima nosi svu bijedu i strahotu svakodnevnih događaja."

Česta tema epistola je ljubav.

Da li možete da zamislite, a to opravo otkriva da sada objavljena prepiska, da je Winston Čerčil, jedan od najmoćnijih državnika našeg vijeka, svojoj dragoj Klementini pisao: "Zlato moje..."

A mudri i precizniji Ivo Andrić, svojoj Milici: "Mila moja..." ili "Mandarine moj..."

Kada su prije četiri decenije objavljena pisma Bernarda Šou svojoj dragoj bojničarki, plameno – crvene kose, bila je to senzacija prvog reda.

Veliki dramatičar u jednom od tih pisama kaže:

"Razumije se ja sam jedan lakrdijas, profesija mi je da korumpiram ljude da bi čitali moje književne majmunhuke o ljubavi itd. Ali da li ste vi u svom životu sreli jednog čovjeka koji je u svojim namjerama prema vama bio od mene ozbiljniji? Vi ste kod mene probudili jedno osjećanje, ali ja, nisam li vas ja najvjerovatnije da mislite?... Dopada mi se da slušam muziku, zadovoljstvo mi je da govorim, ali umijem ja i jednim poštupcem da ublažim ozbiljan izgled svoje ličnosti."

Pisanje pisma je otvaranje duže.

Raskopčavanje.

Tu je rizik, prenasmeta, da se ipak štajaju pismo nekad i zacrveti.

Početak 1833. mladi bard romantizma, Viktor Igo, na probi svog pozorišnog komada Lukrecija Bordžija upoznaje mladu glumicu Žilijet Druce. Bila je to ljubav na prvi pogled. Jedna od najdužih i najzbudljivijih ljubavnih veza XIX vijeka. IZ NJIHOVE DUGOGODIŠNJE PREPISKE IZDVOJILI SMO...

Na Viktorov imendan stiže pismo:

Nedjelja, 18. jul 1834.

1.30 ujutru

"Ljubljeni moj Viktoro, danas je tvoj praznik. Željela bih da mogu da ti ga čestitam dostojno, priređujući ti lijepo iznenađenje. Ali ti znaš, moj Viktoro, mi smo bogati samo u poeziji i ljubavi. To bogatstvo koje je najveće blago zaljubljenih ne može se kupiti ni kod jednog prodavca. Zato ti, siroti moj ljubljeni, ne dajem ništa – svoje srce ne mogu da ti dam jer je ono tvoje otkad te poznajem, svoj pogled jer je tvoj otkako sam te vidjela, svoj dah jer je tvoj od dana kad sam ga udahnuła sa tvojih usana, svoju dušu koja je tvoja od dana kad si se udostojio da je uzmeš.

Ne dajem ti ništa, jer sve je tvoje.

Ali, ja te volim, volim te toliko da bi sama ova ljubav bila dovoljna dragom Bogu na tvoj imendan.

Uskoro. Ovdje ili tamo, blizu ili daleko, volim te.

Žilijet"

Prošlo je 6 godina od prvog susreta ljubavnika i Igo piše:
20. maj 1839.

"Danas je tvoj praznik, siroti moj anđele, i u sjećanje mi se vraća i ispunjava mi dušu sve ono dobro i lijepo što si učinila za mene. Da bih ti čestitao praznik, biće dovoljno da ti napravim buket od svih divnih savršenstava tvog srca. Najljepše misli mog života dolaze od tebe.

Mnogo smo patili, mnogo smo radili i mnogo smo se trudili da u očima dragog Boga iskupimo ono što nije bilo dobro u našoj sreći onim što je bilo sveto u našoj ljubavi. Danas možemo misliti o našoj prošlosti, ja sa radošću, ti sa ponosom.

Svijet nas osuđuje i ja se bojim za njega jer nas on ne shvata. Samo Bog zna šta sam ja za tebe i šta si ti za mene. Ljubav se isto toliko hrani posmatranjem prošlosti koliko i težnjom za budućnošću. Kad se voli, svaka godina koja protiče je zrak koji se dodaje Zvijezdi ljubavi. Naša ima već šest zrakova.

Završiću ovo pismo s najstarijom riječju koju su ljudi imali u ustima, riječju koja je stvorila svijet i koja je stvorila tvoje srce: Volim te!

V."

Ljubav između Viktora i Žilijete trajala je punih 50 godina. Kada je u proljeće 1883. umrla "radost njegove mladosti i zaštitnica i čuvarica dostojanstva njegove starosti", Igo je bio izgubljen. U posljednjem pismu upućenom Igonu, Žilijeta je pisala:

"Mili moj, ne znam gdje ću biti iduće godine, ali sam srećna i ponosna što svoju životnu oporuku mogu da potpišem sa:
VOLIM TE."

Viktor Igo je živio samo dvije godine posle Žilijetine smrti. Umro je 1885. godine.

Iz knjige Ljubavna prepiska velikana, Nade Bojić
Priredila: Zorana Stojković II/1

EVROPA NA DLANU

Kao i u svakom dosadašnjem broju, i u ovom ćemo nastaviti da Vas upoznajemo sa evropskim državama. U ovom broju predstavimo Vam **Norvešku i Španiju**.

NORVEŠKA

Norveška, ili službeno **Kraljevina Norveška** je nordijska zemlja na zapadnom dijelu Skandinavskog poluostrva. Graniči se sa Švedskom, Finskom i Rusijom. Dugačka norveška obala duž sjevernog Atlantika je poznata po fjordovima. Norveška ima izdužen oblik. Norveškoj pripadaju i arktičke ostrvske teritorije Svalbard i Jan Majen. Norveški suverenitet nad Svalbardom je baziran na Svalbardskom sporazumu, ali se ovo ne odnosi i na Jan Majen. Ostrvo Buve u južnom Atlantiku i Ostrvo Petra I u južnom Pacifiku su spoljašnje zavisne teritorije, ali nisu djelovi kraljevstva. Osim toga, Norveška polaže pravo na Droning Maud Land u Antarktiku.

Norveška se takođe naziva i **ZEMLJA HILJADU FJORDOVA**, a njena ukupna površina je 324.220 km². Norveška ima najnepristupačniju i najrazuđeniju obalu na svijetu. Ima 50.000, što manjih, što većih ostrva. Naseljena je sa **4.574.560 stanovnika**. Pismenost u Norveškoj je 100%. Najveći broj Norvežana su luterani, 86% je protestanata, katolika ima oko 3%, a ostali su neopredeljeni. Ima dva službena jezika **bokmal** (učeni) i **njorsk** (narodni). Najveća autohtona nacionalna manjina u Norveškoj su **Sami** (Laponci) i ima ih oko 20.000. **Oslo** je glavni grad i ima 529.846 stanovnika, a sa predgrađima oko 800 hiljada. Prostire se na površini od 454 km².

Vikinzi su dva vijeka pljačkali i palili Evropu dok nisu prihvatili hrišćanstvo 994. godine, za vrijeme vladavine Olafa Trygvasona. Promjene u kraljevini trajale su kao proces još nekoliko vijekova. Godine 1397. Norveška je ušla u uniju sa Danskom i u tom savezu ostala sledećih 400 godina. Norvežani su se 1814. godine odvojili od Švedske i donijeli svoj ustav. Šveđani su tada okupirali Norvešku vojnom silom, ali su ipak dopustili da Norveška zadrži svoj ustav pod uslovom da ostane u uniji pod švedskom krunom. Nacionalni osjećaji bujali su u 19. vijeku i nacionalni romantizam dostigao je vrhunac 1905. godine kad je Norveška mirnim putem, referendumom izborila nezavisnost. Iako je bila neutralna tokom Prvog svetskog rata, ipak je pretrpjela znatne gubitke u mornarici i nezapamćenu privrednu štetu. Norveška je javno proglasila neutralnost na samom početku Drugog svetskog rata, ali ju je Njemačka okupirala punih pet godina.

Norveška je 1949. godine napustila politiku neutralnosti i pristupila NATO savezu. Otkriće nafte i gasa ranih 60-ih godina u norveškim teritorijalnim vodama, potpuno je promijenilo ekonomsku sliku zemlje. Na referendumu 1994. godine građani Norveške odbili su pridruživanje Evropskoj uniji. Danas im je glavni zadatak održanje **najvišeg ličnog standarda u Evropi** i planiranje šta činiti kad se iscrpe rezerve prirodnih energenata.

ŠPANIJA

Španija je jugozapadna evropska država, graniči se sa Portugalom na zapadu i Francuskom i Andorom na sjeveroistoku. Izlazi na Sredozemno more na jugu i istoku i Atlantski okean na sjeveru i sjeverozapadu, evropski dio Gibraltara graniči se sa Španijom. Glavni grad je **Madrid**. U sastavu Španije se takođe nalaze i dva arhipelaga: **Balearska ostrva** u Sredozemnom moru i **Kanarska ostrva** u Atlantskom okeanu. **Seuta** i **Melilja** (dvije enklave na sjeveru afričkog kontinenta sa statusom autonomnih gradova), kao i **Livija** (enklava u francuskim Pirinejima), takođe pripadaju španskoj državi. Španija je članica Ujedinjenih nacija, Evropske Unije i NATO saveza.

Iberijsko poluostrvo naseljeno je u paleolitu. Na ostrvu su pronađeni **ostaci neandertalaca stari oko 140.000 godina**. U pećinama (Altamira, Kastiljo, Pindal) prastanovnici Španije su ostavili crteže koji spadaju među **najstarije umjetničke vrijednosti na svijetu** (stari oko 25.000 godina). Smatra se da su Kartaginjani, koji su oko 600. godine p.n.e. došli u Španiju sa juga, dali joj ime **ISAPHANIA - ZEMLJA ZEČEVA**. Španija je 600 godina bila pod vlašću Rimljana, koji su izgradili mnogo gradova, mrežu saobraćajnica, unaprijedili poljoprivredu i rudarstvo, a ostavili i brojne spomenike (mostove, akvadukte, hramove i dr.). Godine 1492, Španija se ujedinila sa Portugalom kako bi protjerali Arape. Iste godine **Kristofer Kolumbo** za račun Španije otkriva nove prostore, počinju velika geografska otkrića, a time i novo razdoblje u istoriji ove države i čitavog sveta. Za veoma kratko vreme Španija postaje vodeća kolonijalna sila sveta. Vjekovni uticaj feudalnog staleža (sinjora) i crkve prouzrokovao je zastajanje, a tek u novije vreme, uz značajne reforme, ulaganjem domaćeg i stranog kapitala dolazi do bržeg razvoja Španije što se naročito vidi nakon njenog ulaska u Evropsku uniju.

Španija je na sjeveru okružena mladim, nabranim, Kantabrijskim gorjem i Pirinejima, a na jugu Andaluzijskim gorjem. Andaluzijsko gorje sastoji se od nekoliko masiva, koji se pružaju paralelno s obalom Sredozemnog mora. Obala je uglavnom strma i nerazučena. Dobro je razučena samo obala Galicije i sjeverozapadne Španije sa mnoštvom zaliva karakterističnog oblika. Španija se nalazi u umjerenom pojasu i njen neujednačen reljef utiče na veliku klimatsku raznovrsnost. Na istoku i jugu Španije gdje preovlađuje sredozemna klima srednje mjesečne temperature tokom godine kreću se od 13°C do 25°C. Za ovo područje karakteristično je dugo, toplo, suvo i sunčano leto, kada maksimalne temperature dostignu i 48°C. Središnji dio Španije - Mezeta ima kontinentalnu klimu, dok je na sjeverozapadu klima nešto svježija.

Osnovu hidrografske mreže Španije čini pet rijeka: Gvadalkivir, Gvadiljana, Tago, Duero i Ebro. Španija ima malo šuma. Prvog januara 2006. godine, Španija je imala 44.708.964 stanovnika. Madrid, okolina Madrida i obala su najgušće naseljene zone. Prirodni priraštaj je mali i iznosi svega 1 promil. Španija je, posle SAD, zemlja koja prima najveći procenat imigranata na svijetu. Španski jezik ili kastiljanski je zvanični jezik španske države. U Španiji je vrlo popularan - „Dan paradajza“ kada se svi građani okupljaju na glavnom trgu, organizuju feštu i na kraju se gađaju paradajzom.

**U sledećem broju:
Velika Britanija**

Priredila: Sadina Brkanović II3

ODBRANA PRIRODE

Univerzalna deklaracija o pravima čovjeka sa novim 31. članom glasi:

„Svako ljudsko biće ima pravo na održavanje ekološke ravnoteže u svojoj životnoj sredini, koju dijeli sa svim ostalim živim bićima, životinjama i biljkama, čiji opstanak kao jemstvo vlastitog opstanka treba da bude osiguran.”

Zaštiti životne sredine podrazumijeva skup različitih postupaka i mjera koji sprečavaju ugrožavanje životne sredine s ciljem očuvanja biološke ravnoteže. Ekološka odbrana je multidisciplinarna i treba da predstavlja **trajnu obavezu svih članova društva**. Njena multidisciplinarnost proističe iz činjenice što zdravlje, životna sredina i socijalni uslovi predstavljaju kompleks oblasti i problema koji su u stalnoj interakciji. Stoga svaki poravnica stanja životne sredine dovodi do ekoloških poremećaja i poremećaja socijalnih odnosa, koji su međusobno povezani i neolovjeni.

Održiv razvoj nije suština za prirodu, već prije sposobnost ljudskog društva da izvodi stalne reforme u cilju da sačuva osjetljiva ravnoteža između ljudi i njihovog prirodnog sistema za održanje života (Prirode). U prevodu, održiv razvoj nije najbolje rešenje za prirodu, već čuvanje sistema koji upotpunjava život u nas ljude. To je proces korišćenja resursa održavanjem sklada između budućih i sadašnjih potreba.

Da bi se takav proces uspješno izveo potrebna je nova orijentacija tehnološkog razvoja i mnogo bitnija promjena institucionalnog razvoja - **promjena društva**.

Globalni problemi, kojima se lakomisleni ljudi smiju jer smatraju da imaju dovoljno svojih egzistencijalnih problema, upravo i stvaraju naše, lične, „manje“ probleme. Puhici i materijalni problemi samo su posledice mnogo većih, društvenih problema.

Zagrebito ispod površine, otklonimo uzrok, pre nego što bude prekasno!

GLOBALNI PROBLEMI KOJE SMO STVORILI:

- Izvori vode

Bezglavim zagađenjem vode industrijskim hemikalijama, kućnim hemikalijama i hemikalijama iz lijekova, poljoprivrednim hemikalijama i drugim, već smo doveli 50% svjetskog stanovništva da ostane bez pijaće vode. Voda je temelj života i osnovni sastojak svakog živog bića. Potrebe za vodom odraslog čovjeka iznose od 2,5 do 3 litra dnevno. Voda ili pokreće razvoj ili ograničava progres svake zajednice - od porodice do civilizacije.

Broj stanovnika na našoj planeti ubrzano se povećava, potrebe za vodom još i brže, a njena količina se ne mijenja. Do 2025. godine dvije trećine čovječanstva osjetiće ozbiljan nedostatak vode. Procjene stručnjaka kažu da oko 1,1 milijardi ljudi nema pristup pijaćoj vodi, 2,5 milijardi nema obezbjeđeno elementarne sanitarne uslove, a više od pet miliona ljudi godišnje umire od bolesti koje su uzrokovane zagađenom vodom.

Bližimo se vremena kada će potreba za vodom premašiti zalihe. Nakon toga nužno prestaje razvoj, započinju borbe za vodu, a postoji čak i opasnost od međudržavnih ratova.

- Svakoga dana 6.000 ljudi u svijetu umire od dijareje!

- Potrošnja vode se udvostručila od 1970. godine!

- Količina zagađene vode je veća nego u basenima 10 najvećih svjetskih rijeka!

Šta možemo i moramo da učinimo s vodom?

Da je štitiimo i štedimo. Svaki dan, na svakom mjestu i u svakoj pehici. Posebno djecu treba vaspitavati da uče da štede vodu od najmlađe dobi, da uče da vole prirodu, da budu osjetljivi na pitanja zaštite životne sredine, jer će upravo oni u budućnosti donositi odluke o razvoju društva.

- Šume

Krčenje za potrebe industrije drveta i dr. sirovina i potreba za poljoprivrednim zemljištem doveli su neke šumske sisteme do uništenja za samo par godina, dok su ostali na izmaku. To je izazvalo poremećaje u prirodnim rezervoarima vode, klimatiima i dovelo do poremećaja klime. Intenzivnom sječom šuma, posebno tropskih šuma u Južnoj Americi, takozvanih "pluća planete Zemlje", uništava se jedini izvor kiseonika potrebnog za životne procese.

- Okeani

Pritisak na okeane raste iz više smjerova. Svi proizvođači, ili preciznije hvatači ribe doživljavaju kolaps, jer su se količine ribe smanjile ispod profitabilnih za rad. Razlog je prekomjerni ulov i zagađanje hemijskim i nuklearnim otpadom odlaganim u okeane i hemikalijama koje iz rijeka stižu u okeane.

Zemljište

Korišćenje hemikalija za poljoprivredu (vještačka đubriva, pesticidi i herbicidi), prekomjerna upotreba i širenje urbanih građevinskih oblasti doveli su do trovanja i gubitaka zemljišta za poljoprivredu, ali i čista prirode.

Stanovništvo

Zemlja je prenaseljena. Mogućnost da planeta apsorbira otpad i druge štetne uticaje su istekli. Sposobnost da se proizvede hrana i energija su na izmaku. U svemu se približavamo limitima prirode. Ako dostignemo limit od 12,4 milijarde svaki peti čovjek će živjeti u potpunoj bijedi, bez hrane i vode, a svaki deseti će biti ozbiljno nehranjen.

Biljne i životinjske vrste

Preko 34 000 biljnih vrsta i 5200 životinjskih vrsta širom svijeta su pred izumiranjem, a mnogo hiljada njih izumre prije nego što budu nvrštene u spisak ugroženih. Tekuća globalna brzina izumiranja vrsta je 20000 vrsta godišnje, eksponencijalno veća od preistorijske brzine izumiranja dinosaurus. Mnogi biolozi vjeruju da smo usred najveće epizode izumiranja od nestanka dinosaurus pre 65 miliona godina isključivo zaslugom čovjekovog odnosa prema prirodi i sebi. Nestanak vrsta znači nestanak cjelokupnog sistema, jer vrste međusobno zavise jedna od druge, a to znači i nestanak hrane, lijekova, prirodnog sistema filtriranja, vezivanja tla, vlage, tj. drastične promjene klime i još mnogo čega.

Atmosfera

Uništenjem ozona u stratosferi prijetimo da pojačani ultra-violetni zraci (radijacija) unište većinu života (vrsta) na planeti. Ovi problemi se već osjećaju. Nastali su usled industrije, hemijskih proizvoda i stotine nepotrebnih stvari koje kopijemo.

Danas je već sa sigurnošću poznato da se koncentracija CO₂ značajno povećala tokom poslednjeg veka, pa je gotovo sigurno da je to posledica ljudske aktivnosti. Postoje čak i prirodni izvori promjene koncentracije CO₂, a među ostalim i vulkanske erupcije. Zemlja je dinamički, a ne statički sistem. Međutim, sve je više očigledno da postoji jaka veza između koncentracije CO₂ i prosječne globalne temperature. Zemlja se zagrijala za 0,5°C u toku prošlog veka. Procjenjuje se da će se globalna temp. vazduha na Zemlji povećati za otprilike 1-2,5°C do 2100. godine. To je najbrže mijenjanje klime u poslednjih 10 000 godina. Zagrijavanje ovakvih razmjera utiče na promjenu temperature i raspodjelu padavina.

To će prouzrokovati porast nivoa mora i promjene u raspodjeli snabdijevanja vode za piće. Takođe će uticati na zdravlje ljudi, vitalnost šuma i drugih prirodnih oblasti, kao i na poljoprivrednu proizvodnju, hranu.

Zbog više vode u atmosferi biće više kiše i snega, što će uzrokovati poplave, eroziju tla i ogromne stube. U drugim oblastima Zemlje biće suša.

Za poslednjih 100 godina nivo mora porastao je za 10-25cm. Topljenje glečera širom sveta doprinijelo je povećanju nivoa mora. Topljenje i zagrijavanje tandre (Sibir, Aljaska) dovodi do raspadanja organskih materija i oslobađanja ugljenika, stvarajući dodatni izvor stakleničkih gasova. Preostaje nam u najboljem slučaju oko 15 godina do nepovratne tačke, posle koje će biti nemoguće povratiti ravnotežu.

Iz navedenog razloga treba odstraniti uzrok bolesti čovječanstva, pa će se i životni problemi pojedinih zemalja smanjivati.

Upravo je **rast ugljen-dioksida** u atmosferi glavni krivac za efekt staklene bašte i globalno zagrijavanje Zemlje. Sto je dovelo do uragana, suša, poplava i toplotnih udara u kojima je tokom poslednjih nekoliko godina život izgubilo na milione ljudi. S obzirom na to da se većina ugljen-dioksida u atmosferu ispušta sagorijevanjem fosilnih goriva (nafta i uglj), pitanje pronalaska alternativnih izvora energije iz bilo je u prvi plan.

Trenutno od nafte zavisi **90 odsto cjelokupnog transporta**, proizvodnje hrane, lijekova i hemikalija na zemlji. Procjene su da će nam 2030. godine biti potrebno 60 odsto više energije, a zalih nafte ima još za oko četiri decenije.

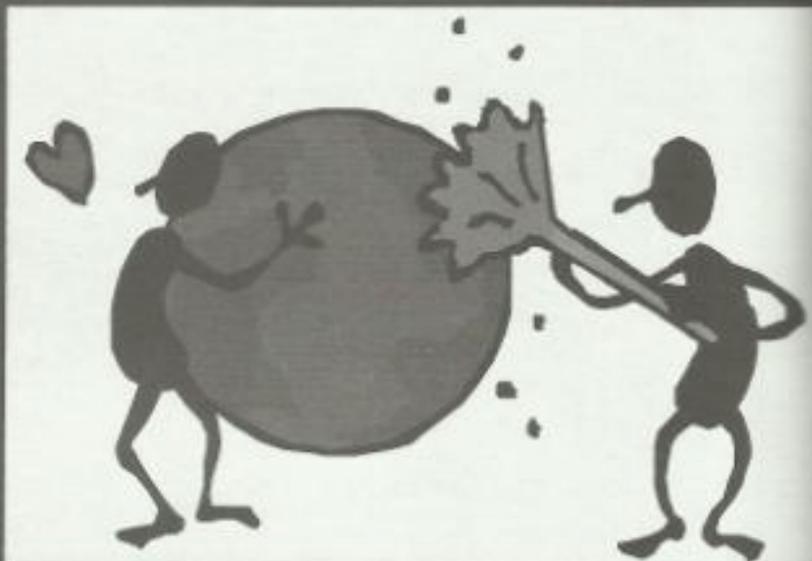

Istovremeno prema podacima UN u narednih 70 godina proizvodnja hrane moraće da se poveća za 60 odsto na globalnom nivou da bi se pratio rast svjetske populacije. Međutim, to neće biti moguće jer efekat staklene bašte i globalno zagrijavanje značajno će smanjiti površinu poljoprivredno obradivog zemljišta.

Ukoliko se nastavi trend globalnog zagrijavanja, prosječna temperatura na Zemlji će **do 2100. porasti za čak 5,8 stepeni Celzijusa**. Primjera radi, od 1900. do 1990. ta temperatura je porasla za svega 0,6 Celzijusa. Prema podacima Američke svemirske agencije (NASA), 2005. je bila najtoplija godina u svjetskoj istoriji. Koliko je situacija ozbiljna, odnosno koliko čovjek razvojem industrije tome doprinosi svjedoči i podatak da su do sada **najtoplije godine u istoriji bile 1998, 2002, 2003, 2004 i 2005**. Pravi cijena efekata staklene bašte je nemoguće izračunati i ona se mjeri hiljadama milijardi dolara, upozoravaju stručnjaci. Od zagađenosti vazduha, vode i posljedica kiselih kiša umiru milioni ljudi, a prirodni ekološki sistem Zemlje ne može da nadoknadi pricinjeni šteta.

Esencijalno rješenje za razaranu krug između globalnog zagrijavanja, emisije štetnih gasova i rasta potrošnje energije predstavlja okretanje ka jeftinijoj obnovljivoj energiji iz prirodnih izvora - **sunca, mora i vjetra**. Što prije to dopre do svijesti šefova kompanija i država, planeta će izbjeći krizu u kojoj će stradati milioni nebažnih.

Deklaracija o životnoj sredini donijeta na svjetskoj konferenciji Ujedinjenih nacija iz 1972. godine ističe da „**čovjek ima osnovno pravo na slobodu, jednakost i adekvatne životne uslove u životnoj sredini čiji kvalitet omogućava dostojan život i blagostanje**“. Stokholmska konferencija o čovjekovoj sredini, održana iste godine, pobudila je svijest, označila početak „ekološkog doba“ i istovremeno inicirala Parisku konferenciju šefova država i vlada zemalja Evropske ekonomske zajednice (EEZ), održane iste godine. U tada usvojenoj deklaraciji kao osnovni cilj ekološkog razvoja navodi se smanjenje rizika u pogledu uslova života, poboljšanje kvaliteta življenja, a da se u ostvarenju tih ciljeva posebna pažnja mora pokloniti zaštiti životne sredine. Načelno opredeljenje je usmjereno na održavanje kvantitativnog nivoa prirodnih bogatstva. To je posledica saznanja da svaka eksploatacija prirodnih resursa može dovesti do poremećaja ekološke ravnoteže, jer su prirodna

boгатства kvantitativno ograničena i mogu apsorbirati zagađenja i neutralisati štetna dejstva samo do izvesnog nivoa. Prekoračenje tog nivoa uslovljava kvantitativne, ali i kvalitativne promene, odnosno destabilis prirode. To dovodi do poremećaja osnovnih ekoloških procesa i sistema koji obezbjeđuju život.

Politika zaštite životne sredine ne ograničava se samo na kontroli zagađivanja na lokalnom nivou, već ima i opšti globalni karakter, koji je, po pravilu, veoma teško kontrolisati. Globalna ekološka ravnoteža svakim danom postaje sve aktuelnija, što namoće potrebu primene odgovarajućih instrumenata koji deluju u okvirima tržišta. Iako je globalno zagađivanje problem svjetskih razmera, u njegovom rješavanju primarna odgovornost leži na visokozarećenim industrijskim zemljama.

Ipak, međunarodna regulativa u oblasti zaštite životne sredine još uvek nije dostigla onaj nivo koji bi omogućio miran život svih stanovnika i svih živih bića na našoj planeti. Donose se razni protokoli, konvencije, deklaracije i sporazumi, ali se to, po pravilu, čini kada je životna sredina već ugrožena, a ređe kada je to potrebno radi sprečavanja njenog ugrožavanja.

Izveli smo potpuno zagađenje svijesti, takozvano socijalno zagađenje. **Zagađen um, zagađuje prirodu i obratno**. Odrodili smo se od prirode, duhovnosti, ostalih ljudi, drugih bićnih i životinjskih vrsta i poprimili mentalno i fizički pogubne navike. Mnoge naše štetne navike nisu duhovna, niti biološka potreba i mogu biti izmijenjene, zamijenjene, smanjene ili ukinute. Polazimo da priroda i život vrijede više. Život nema cijenu. **Na nama je da neekološki pristupi postanu društveno nepoželjna pojava i da odgajimo ekološki i duhovno svjesne generacije.**

Priredili:

Učenici odjeljenja III3, članovi Eko sekcije:

Igor Bradić, Dragoslav Jović, Aleksandra Pavlović i Dejan Nikolašević u saradnji sa Tanjom Kragulj, prof. hemije

GOSPODAR IZ SIJENKE

Nedavno sam pročitala jedan tekst u kome je pisalo da je tehnološka revolucija nastala iz potrebe da se ovlada vremenom i na taj način ostvari manipulacija istim. Potpuno zbunjena, rekoh sebi da li u "normalnom" vremenu, u kome živimo, mogu da se dese "nenormalne" stvari. Ipak pretrnuh pri pomisli da vremenski imperijalizam stoji pred našim vratima. Naizgled, cijela stvar je pod kontrolom: vrijeme u kome živimo normalno teče i izgleda kao da ga imamo sasvim dovoljno. Zato i kažemo da imamo sve vrijeme ovoga svijeta! Imajući privilegiju da, "prije vremena" pročitam novi broj Lider-a, shvatila sam da je velikim dijelom posvećen ekološkim problemima. Tekstovi na temu zagađenja životne sredine, koje za posledicu imaju globalno zagrijavanje, kisjele kiše i sl. nadoše se poput okidača u mojim mislima da odlučih da načnem temu o "zagađenju" vremena!

Naravno, i vrijeme može biti zagađeno i to brzinom kojom živimo. Otuda mi ekološki pokreti izgledaju smiješni u svom pokušaju da objasne razloge različitih katastrofa, a da pri tome ne primijete stvaranje rastuće deponije, koja pod etiketom progressa, prodaje lažno prosvjećenje, kulturu i napredak. Ubrzavajući vrijeme u kome živimo, razbljamo metafizičke zakone u paramparčad. "Dok se govorilo dan hođa, sve je bilo u redu", jer je vrijeme skladno stajalo u simetriji sa prostorom. Ali "preči 3000 km za 3 sata je teroristički akt uperen na samu suštinu prirodnih zakona."

A možda smo s godinama, vjekovima i milenijumima, koje ostavismo iza sebe, postali samo malo više svjesni vremena, koje je aktuelno uvijek bilo tu? I na kraju krajeva, možda treba da se zapitamo šta je to vrijeme? Blaženi Avgustin je na ovo pitanje jednom odgovorio: "Kad me ne pitaju znam, kad me pitaju ne znam." Ovo retoričko odlaganje odgovora, zapravo predstavlja i uvođenje u našu priču o vremenu. No, priča o vremenu i nije baš najjednostavnija.

Neki ljudi vrijeme doživljavaju linearno, poput ravne linije na kojoj ucrtavamo tačku, koja predstavlja sadašnji trenutak, a onda idući unazad ili unapred, prebiramo prošlost ili predviđamo budućnost. Veoma jednostavno - čini se, i veoma objektivno. Tačka, koja označava sadašnjost je uvijek neka tačka koja predstavlja orijentir ka prošlom ili budućem događanju. Po sličnom principu radi i časovnik, ali i cijeli univerzum, a sam Bog se nalazi u ulozi časovničara, koji cijeli mehanizam stavlja u pokret. Naravno, časovnici su se izmijenili, a i mi sa njima. Drevni narodi su mjerili vrijeme posve drugačije, da se pitam gdje je nestala sva ona jednostavnost i spontanost kojom se vrijeme mjerilo danima, noćima, zimama i ljetima? Da li je naša trka, kojom smo ubrzali tempo života, zapravo, uništila onaj divan osjećaj za vrijeme? Zamislite činjenicu da Hopi Indijanci nemaju u svom jeziku riječ kojom označavaju vrijeme, pa stoga nemaju ni izraze za prošlost, niti za budućnost. Linearna predstava vremena, za njih je čista glupost, jer oni vrijeme vide kao kružni tok stvari, gdje prošlost, sadašnjost i budućnost obitavaju u jednom i uporedo. Možete li da zamislite Ajnštajnovu sreću, kada je shvatio da upravo Hopi, najprije mogu da razumiju teoriju relativiteta? Slično Hopima i neki drugi narodi vrijeme doživljavaju kao vječno vraćanje istog. Kant kaže da je vrijeme samo forma unutrašnjeg čula, tj. opažanje našeg unutrašnjeg stanja, te na taj način vrijeme postaje formalni uslov a priori svih pojava uopšte.

Vrijeme, svakako, nije apsolutna kategorija, već nešto sasvim ličnosno i svaka ličnost bi trebala da ima svoje sopstveno vrijeme. Ipak, budući uhvaćeni raljama sistema, diktira nam se ubrzani tempo i sve se svodi na ubrzavanje do maksimuma i čini se da je cijeli univerzum poludio i postao jedan super brzi atomski časovnik! Postajemo robovi vremena i ono gospodari situacijom. Homogeni kontinuum je postao moćna alatka za upravljanje našim životima.

Sveukupno razmišljanje me baca u prošlost i mit o Kronosu - antičkom božanstvu za vrijeme. Kronos u mitu rađa svoju djecu, pa ih potom guta, bojeći se da ga sopstvena djeca ne svrgnu sa trona. Da li u duhu proždirača sopstvene djece i nas naše vrijeme guta? Da li je progres kome stremimo, saveznik Kronosov? **Da li nam, zapravo, ponestaje vremena?**

Priredila: Nela Dabanović, prof.

SVE STVARI SU POVEZANE

Godine 1854. Veliki bijeli poglavica u Vašingtonu poželio je da kupi veliko područje indijanske zemlje i obećao rezervat indijanskom narodu. Odgovor poglavice Sijetla ubraja se u najljepše i najdublje misli koje su ikada sročene o čovjekovoj okolini.

"Kako možete kupiti ili prodati nebo, toplinu zemlje? Ta ideja nam je strana.

Ako mi ne posjedujemo svježinu vazduha i bistrinu vode, kako vi to možete kupiti?

Svaki dio te zemlje svetinja je za moj narod. Svaka sjajna borova iglica, svaka pješćana obala, svaka magla u tamnoj šumi, svaka buba, sveti su u iskustvu i pamćenju moga naroda. Sokovi koji kolaju kroz drveće nose sjećanje na crvenog čovjeka.

Mi smo dio zemlje i ona je dio nas.

Mirišljivo cvijeće naše su sestre; jelen, konj, veliki orao, svi su oni naša braća. Stjenoviti vrhunci, sočni pašnjaci, toplina tijela ponija i čovjek, svi pripadaju istoj porodici.

Ta sjajna voda sto teče brzacima i rijekama nije samo voda, nego i krv naših predaka. Ako vam prodamo zemlju, morate se sjetiti da je to sveto i morate učiti vašu djecu da je to sveto i da svaki odraz u bistroj vodi jezera priča događaje i sjećanje moga naroda. Žubor vode glas je oca moga oca.

Rijeke su naša braća, one nam utajuju žed. Rijeke nose naše kanue i hrane našu djecu. Ako vam prodamo našu zemlju, morate se sjetiti i učiti vašu djecu da su rijeke naša braća, i vaša, i morate od sada dati rijekama dobrotu kakvu biste pružili svakom bratu.

Mi znamo da bijeli čovjek ne razumije naš život. Jedan dio zemlje njemu je isti kao i drugi, jer on je stranac koji dođe noću i uzima od zemlje sve što želi. Zemlja nije njegov brat, nego njegov neprijatelj, I kada je pokori on kreće dalje. On za sobom ostavlja grobove očeva i ne brine se. On otima zemlju od svoje djece i ne brine se. Grobovi njegovih očeva i zemlja koja mu djecu rađa zaboravljeni su. Odnosi se prema majci – zemlji i prema ocu – nebu kao prema stvarima koje se mogu kupiti, opljačkati, prodati kao stado ili nakit. Njegov apetit proždereće zemlju i ostaviti samo pustoš.

Ne znam. Naš način je drugačiji nego vaš.

Ali možda je to tako, jer je crveni čovjek divalj i ne razumije.

Nema mirnog mjesta u gradovima bijelog čovjeka. Nema mjesta da se čuje otvaranje listova u proljeće ili drhtaj krilaca buba. Ali možda je to zato što sam divlji i ne razumijem. Buka jedino djeluje kao uvreda za uši. I šta je to život ako čovjek ne može čuti usamljeni krik jelena ili noćnu prepirku žaba u bari. Ja sam crveni čovjek i ne razumijem. Indijanac više voli blagi zvuk vjetra kada se poigrava licem močvare, kao i sam miris vjetra očišćen podnevnom kišom i namirisanim borovinom.

Vazduh je skupocjen za crvenog čovjeka jer sve živo dijeli isti dah: životinja, drvo, čovjek. Bijeli čovjek izgleda da ne opaža vazduh koji diše. Kad čovjek koji umire mnogo dana, on otupi na smrad.

Ali ako vam prodamo našu zemlju, morate se sjetiti da vazduh dijeli svoj duh sa svim životom koji podržava. Vjetar koji je mom djedu dao prvi dah takođe će prihvatiti i njegov poslednji uzdah. I ako vam prodamo našu zemlju morate je čuvati kao svetinju, kao mjesto gdje će bijeli čovjek moći da okusi vjetar koji je zaslađen mirisom poljskog cvijeća.

Tako ćemo razmatrati vašu ponudu da kupite našu zemlju. Ako odlučimo da prihvatimo, postavimo jedan uslov: bijeli čovjek se mora odnositi prema životinjama ove zemlje kao prema svojoj braći.

Ja sam divljak i ne razumijem neki drugi način. Vidio sam hiljade raspadajućih bizona u preriji, koje je ostavio bijeli čovjek ustrijelivši ih iz voza u prolazu. Ja sam divljak i ne razumijem kako dimeći željezni konj može biti važniji nego bizon koga mi ubijamo samo da ostanemo živi.

Šta je čovjek bez životinja? Ako životinje odu, čovjek će umrijeti od velike usamljenosti duha. Šta god da se desi životinjama, desiće se i čovjeku. Sve stvari su povezane.

Morate naučiti vašu djecu da je tlo pod njihovim stopama pepeo njihovih djedova. Tako će oni poštovati zemlju. Recite vašoj djeci da je zemlja s nama u srodstvu. Učite vašu djecu, kao što mi s našom činimo, da je zemlja naša majka. Što god da snađe zemlju, snaći će i sinove zemlje. Ako čovjek pljuje na tlo, pljuje na sebe samoga.

To mi znamo: zemlja ne pripada čovjeku; čovjek pripada zemlji.

To mi znamo. Sve stvari povezane su kao krv koja objedinjuje porodicu. Sve stvari su povezane.

Šta god da snađe zemlju, snaći će i sinove zemlje. Čovjek je kao tkivo života; on je samo struk u tome; šta god čini tkanju čini i sebi samome.

Čak i bijeli čovjek, čiji Bog govori i šeta s njime kao prijatelj sa prijateljem, ne može biti izuzet iz zajedničke sudbine. Mi možemo biti braća posle svega. Vidjećemo. Jednu stvar znamo koju će bijeli čovjek jednog dana otkriti – naš Bog je isti Bog. Vi sada možete misliti da ga vi imate, kao što želite imati našu zemlju ali to ne možete. On je Bog čovjeka i njegova samilost jednaka je za crvenog čovjeka kao i za bijelog. Ta zemlja je draga Njemu i škoditi zemlji znači prezirati njenog Stvoritelja. Bijelima takođe treba prolaz; možda brže nego sva druga plemena.

Sudbina je misterija za nas jer mi ne znamo kada će svi bizoni biti zaklani i divlji konji pripitomljeni, tajni uglovi šume teški zbog mirisa mnogih ljudi i pogled na zrele brežuljke biti zamršan brbljajućom žicom. Gdje je šikara? Otišla je. Gdje je orao? Otišao je. To je konac življenja i početak borbe za preživljavanje."

Priredila: Božana Bajić, prof.

PUTNIČE, SVRATI U NAŠ GRAD

PUTNIČE, SVRATI U NAŠ GRAD

ŽIVOT JE MORE

(PRAKTIČNA NASTAVA SMJEROVA POMORSKE STRUKE)

ŽIVOT JE MORE

(PRAKTIČNA NASTAVA SMJEROVA POMORSKE STRUKE)

Priredili: BRODOMAŠINCI II/4

O DRUŽENJU

(09. 10. 2006 - 14. 10. 2006.)

Na maturskoj ekskurziji bilo je 65 učenika iz 5 odjeljenja i 4 profesora: Jovanka – Beba Popović, Nataša Truš, Branislav Knežević i Poleksija Pantović.

1. dan: sastali smo se ispred škole i oko 7 sati krenuli

na putovanje. Vrijeme je bilo lijepo!

Prvo stajanje bilo je posjeta **manastiru Morača**, a odmorili smo se i na **Zlatiboru**.

Putovanje je proteklo bez problema, a u **Beograd** smo stigli u večernjim satima.

Nakon što smo se smjestili i večerali u hotelu "Slavija" otišli smo u zajedničku šetnju Beogradom.

2. dan: doručak i odlazak za Novi Sad. Razgledanje **Petrovaradinske tvrđave** i centra grada (Zmaj Jovina i Dunavska ulica, Trg Slobode). Ručak u hotelu "Vojvodina", potom posjeta sportsko-poslovnom centru **SPENS**. Povratak za Beograd.

Šetnja Beogradom (obilazak lokalnih kafića, diskoteka i klubova ☺) ili druženje u hotelu.

3 dan: odlazak za **Arandelovac**. Posjeta **Hramu svetog Đorđa** (Oplenac) i **mauzoleju Karađorđevića**. Obilazak **fabrike "Knjaz Miloš"**. Ručak u restoranu "Šumadija". Povratak za Beograd.

Poslije odmora i večere organizovali smo žurku u hotelu koja je protekla bez ikakvih problema.

4. dan: Obilazak Beograda. Posjeta **stadionima "Crvene Zvezde" i "Partizana"**, **ZOO vrtu i Kalemegdanu**. Poslije ručka učenici su imali slobodno poslijepodne koje su iskoristili za kupovinu i šetnju. Nakon večere neki su ponovo otišli u šetnju centrom grada, dok su drugi organizovali još jednu žurku u hotelu.

5 dan: Povratak za Bar. Ručak na **Zlatiboru**. Putovanje smo nastavili poslije prijatnog odmora u savršenoj prirodi. Posjeta **manastiru Mileševo**. Prisustvovali smo činu zamonāšenja iskušēnica gdje smo sa pažnjom i interesovanjem pratili službu. Dolazak u Bar bio je, u kasnim večernjim satima.

MATURSKA ESKURZIJA - GENERACIJA 2006 / '07

Priredila: Milica Raković IV/1

KONZUMIRANJE VINA

U prošlosti, tradicionalni oblici čaša i njihove različite boje bile su karakteristika pojedinih vinogradarskih regiona. Danas postoji trend da se razvije oblik i veličina čaše koji odgovara određenom tipu vina. Čuveni austrijski proizvođač čaša, Georg Ridel, je tvrdio da isto vino ima različit ukus u različitim čašama koje proizvodi. Idealna čaša za degustiranje je ona, koja je prilagođena specifičnom dizajnu, određenom od strane internacionalnog odbora za zvanične standarde. Postoji više prihvatljivih varijacija te čaše.

Bilo da degustiramo, ili pijemo vino vranac, oblik čaše je veoma važan. Svaka čaša približnog oblika tulipana (lala), je perfektna posuda za ovo vino. Njena okruglasta baza i unutrašnji, kosi zidovi, koncentrišu aromu prema vrhu čaše, omogućavajući degustoru da potpuno osjeti vinski buke. Čaša mora biti dovoljno velika da omogući lagano kretanje vina i cirkulisanje arome.

Male čaše, koje imaju uspravne zidove ili zidove koji su kosi prema vani, nijesu preporučljive, jer široki otvor omogućava nesmetano i brzo oslobađanje mirisnih molekula i CO₂.

Kada degustirate vino, veoma je važno da eliminišete sve vrste namjernog prekidanja ili opstrukcije, a naročito komentare drugih, koji mogu lako da vas pokolebaju. Vino treba degustirati i ocjene registrovati prije nego što počne diskusija.

Ako probate veći broj vina, preporučljivo je da koristite jednake čaše veće veličine. Prije samog probanja vina, isperite ih vinom, ako su imalo zaprljane ili nečiste ili ako su ranije prane sa deterdžentom koji može da utiče na ocjenu mirisa. Uspite uvijek istu količinu vina u sve čaše tako da možete da uočite intezitet i nijanse boje.

Nikada ne punite čašu više od pola, zato jer je lakše zaljuljati vino u čaši. Na taj je način boja na obodu površine vina jasnija. Ovo će, takođe, omogućiti da se vino zaljulja u čaši bez prosipanja, skupljajući isparljive molekule prije mirisanja.

Čaša se uzima za dršku ili postolje nikako za kupu. Ovo olakšava ispitivanje vina, naročito ako se drži ispred svijetla.

Prilikom degustacije najbolja je dnevna, prirodna svjetlost, pošto vještačko osvjetljenje može uticati i na nijanse i na ton. Izbjegavajte fluorescentno svjetlo. Takvo svjetlo čini crveno vino nezdravo braon, pa čak i sa plavom nijansom. Svijeće poboljšavaju izgled vina, ali za ozbiljnu procjenu boje vina ne odgovaraju. Jedina prednost svijeća je da otkriva pravi stepen bistrine vina. Takođe su korisne kada se mlado vino vadi iz buradi ili kad dekantirate bocu prije večere.

Odgovarajuća temperatura vina pri degustaciji vina vranac jeste sobna temperatura. Stvarna temperatura sobe varira od mjesta do mjesta i godišnjim dobom. Raspon može biti od 16 do 18°C. Pojedinci smatraju da je idealna temperatura sobe 18°C sa 60% vlažnosti. Provjerite da li su čaše za crveno vino na istoj temperaturi i da nisu iznešene u zadnji minut iz vitrine za hlađenje.

Prilikom degustacije uvijek imajte u vidu tri pravila:

- suvo prije slatkog vina
- lagano prije punog vina i
- mlado prije starog vina.

Ocjena izgleda vina je prvi utisak, a ono bi trebalo da bude perfektno bistro. Pogledajte boju vina. Izgled je najmanje interesantan aspekt degustacije kod većine ljubitelja vina. Oni opisivanje boje vina koriste rijetko. Treba pogledati u vino sa pozadinom koja je bijela, držeći čašu za dno, ljuljajući je lagano od nas. Crveno vino varira u boji, od svijetlo crvene, koje je gotovo roze, do tonova koji su tamni i neprozirni, pa se takvo vino može nazvati crno (vranac).

Za bezbojne tragove vina koji u vidu suza ostaju na unutrašnjim zidovima čaše, nakon što se ona zaljulja, i polako se slivaju, često su pogrešno smatrani glicerinom. Međutim, to je kompleksan fenomen vezan za vino odakle tečnost isparava zbog razlika u površinskom naponu između vode i sadržaja alkohola u vinu. Ovi tragovi nemaju veze sa kvalitetom vina. Ove kapi se u SAD i Velikoj Britaniji nazivaju noge, u Španiji suze, a u Njemačkoj crveni prozori.

Iskusni degustator može da prepozna više od 1000 različitih mirisa ali i amateri, takođe, mogu detektovati i razlikovati preko 100 mirisa, od kojih su većina obični svakodnevni mirisi.

Mirisanje vina je jednostavno: zaljulja se vino u čaši, nos se stavi tik iznad otvora čaše, i pomiriše duboko. Veoma je važno da pomirišete vino duboko. Ponovno mirisanje vina u naredna 2 minuta je beskorisno jer se receptori mirisa deaktiviraju i potrebno je malo vremena za njihovu reaktivaciju.

Osim toga, jezik predstavlja osnovno čulo ukusa. Slatko se detektuje na vrhu, a slatkost na stranama jezika. Osjećaj gorkosti detektuje se na kraju i vrhu, a slanost naprijed i sa strane jezika.

Pored ova 4 osnovna, postoji još veliki broj različitih ukusa.

Jednostavno, usta se napune vinom, i vazduh provuče kroz polu otvore na usta i vino. Ovako se proizvodi zvuk grgoljanja, što je veoma bitno da bi se pojačale isparljive karakteristike vina u ustima i na kraju grla. Konstatujte reakciju nepca na kisjelost, slast i jačinu alkohola. Kada probate domaće vino vranac, u najvećem broju slučajeva, osjetićete i ukus tanina, koji je ekstrahovan tokom fermentacije iz pokožice i sjemenki bobica.

Obično, prilikom davanja finalne procjene vina, najveći problem leži u riječima koje koristimo da bi se opisalo ono što su naša čula registrovala, to jest, ukupni utisak o degustiranom vinu. Prenosenje takvih impresija je individualno, jer postoje različiti pragovi nivoa čula na kojima se osjećaju različiti ukusi i mirisi. Takođe, te utiske pojedinci različito doživljavaju.

Ovi pragovi i tolerancija variraju. Zato pokušajte da opišete bez ustručavanja, "svojim riječima" degustirano vino. Uz to se može prokomentarisati starost i kvalitet vina. Ne treba se truditi da pogodite šta vam je neko postavio na stolu, jer je to nemoguće i da ste najbolji degustator na svijetu, ali se može doći do određenih veoma preciznih zaključaka. Zato zapamtite, degustacija nije stvar pogađanja već zaključivanja.

Iz knjige Vranac – do grožđa i vina, Svetozar Savić
Priredio: Branislav Knežević, prof.

TEHNOLOGIJA MLJEKA

SIGURNO STE SE TO MNOGO PUTA PITALI ZAŠTO KONZUMIRAMO MLJEKO?

Poznato vam je još od davnina, da su naše bake i deke govorile da je mlijeko veoma zdravo, i da je puno vitamina. Takođe su govorili da nam je potrebno da bi bili zdravi, jaki! Mlijeko sadrži mnogo toga vrijednog u sebi. Mnogi to ne znaju ali mi ćemo vas koliko, toliko uvesti u svijet ove veoma bogate namirnice.

Mlijeko je biološka tečnost složenog sastava.

Po svom sastavu mnogo se razlikuje od ostalih tečnosti koje se koriste za ljudsku ishranu.

Mlijeko je sastavljeno iz:

- vode
- masti
- ugljenih hidrata
- bjelančevina
- vitamina
- mineralnih materija

U mlijeku su vrlo značajne bjelančevine jer su veoma bogate biološkom vrijednošću, i zato su potrebne u ishrani odraslih, i u razvoju djece.

Prema broju vitamina u mlijeku, mlijeko se može smatrati jednom veoma bogatom namirnicom, jer su prisutni svi vitamini.

- **Kompleks vitamina B**
- **A, D, E, K...**

Tečna konzumna mlijeka (napitci), veoma su rasprostranjeni, pa u konzumna mlijeka spadaju:

- **PASTERIZOVANO MLJEKO**
- **STERILIZOVANO MLJEKO**
- **MODIFIKOVANO MLJEKO**
- **REKONSTRUISANO MLJEKO**

Od mlijeka se mogu dobiti razni proizvodi, kao što su:

- jogurt
- pavlaka
- razni sirevi.

Još od davnina, smatra se da osobe koje piju proizvode od mlijeka, duže žive. To je ustanovljeno u Bugarskoj.

Mlijeko koje se koristi u ljudskoj ishrani mora da je dobrog hemijskog i mikrobiološkog kvaliteta, a to znači da ima 3,2%, 8,4% suve masti. Na osnovu toga imamo mlijeka sa 0,9%, 1,6%, 2,8%, 3,2% masti.

Priredila: Milica Raković IV/1

ORGANSKI PROIZVOD - ZDRAV ŽIVOT - OČUVANA PRIRODA

Čovjek je svojim djelovanjem uzrokovao značajnu zagađenost vazduha, vode i zemljišta i to toliko da je danas zaštita životne sredine jedan od najvažnijih problema savremenog čovječanstva.

Svoje mjesto u ovom djelovanju ima i intenzivna poljoprivredna proizvodnja u kojoj se, da bi se povećala proizvodnja hrane za sve brojnije stanovništvo, koriste razna hemijska sredstva, poljoprivredna mehanizacija, mineralna đubriva i dr.

Smatra se da je zagađenost zemljišta mnogo opasnija od zagađenosti vazduha i vode jer posledice njegovog zagađenja duže traju i teže se otklanjaju.

Ovaj proces je u tijesnoj povezanosti sa poljoprivrednom proizvodnjom jer koristi hemijska sredstva za zaštitu bilja (fungicide, insekticide) i uništavanje korova (herbicide) koja u većim količinama remete mikrobiološke aktivnosti u zemljištu što za posledicu

ima postepeno propadanje zemljišta koje lakše podleže eroziji. Na ovaj način zagađeno i degradirano zemljište uslovljava proizvodnju hrane lošijeg kvaliteta što se negativno odražava i na zdravlje ljudi. Zbog ovih razloga u poslednje vrijeme teži se organskoj poljoprivredi kao održivoj, prirodnoj alternativni koja će sjediniti životnu sredinu povoljno, socijalno pravedno i ekonomski opravdano dobijanje hrane i sirovina.

Mnogi misle da je bavljenje organskom proizvodnjom korak unazad, zato što koristi tradicionalne metode obrade i održavanje zemljišta i kontrole korova, biljnih bolesti i štetočina.

Danas se u svijetu sve više poljoprivredna proizvodnja osmišljava kao lanac međusobno povezanih aktivnosti u kome se proizvodi dovoljno hrane koja je zdravstveno kvalitetna.

Organska poljoprivreda je vrhunski odgovor savremene svjetske nauke na opasnost od tzv. visoko industrijalizovane poljoprivrede. Priroda i čovjekovo okruženje su stalno pod ekološkim udarima i krizama.

Organska proizvodnja pruža određen stepen zaštite životne sredine poštujući prirodu i prilagođavajući joj se pri čemu se postepeno prelazi sa proizvesti više na proizvesti kvalitetnije i zdravije.

Ovakva proizvodnja potencira potpuni plodored (plodosmjenu) pri čemu se na prirodan način smanjuje napad bolesti i štetočina i korova bez upotrebe pesticida uz oslanjanje na obnovljive resurse i uspostavljanje prirodne ravnoteže. Ovakav odnos prema prirodi rezultira dobijanjem puno zdrave i ukusne hrane.

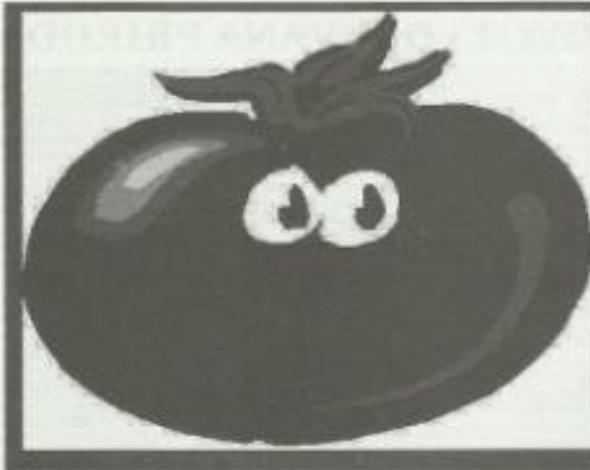
U ekonomskom smislu proizvodnja je opravdana jer tako dobijeni proizvodi postižu veću cijenu na tržištu uz istovremeno očuvanje životne sredine i zdravlja sadašnjih i budućih generacija.

Organska poljoprivreda u svijetu je sve više zastupljena i definisana međunarodno prihvaćenim zakonima, pravilnicima i direktivama, različitim u zavisnosti od socijalnog-ekonomskih, geoklimatskih i kulturnih odnosa unutar pojedinih država.

U našoj zemlji čine se napori za povećanje organske proizvodnje jer za to postoje povoljni prirodni uslovi, a još uvijek imamo domaćinstva koja proizvode hranu na tradicionalan način te samo treba poraditi na edukaciji proizvođača i sertifikaciji organskih proizvoda kako bi i oni imali svoje mjesto na tržištu.

Na kraju može se zaključiti da organska proizvodnja znači kvalitetan proizvod, zdrav život i očuvanu prirodu.

Priredio: Veljko Tomić, dipl.Ling.

ZOVEM SE CRVENO

Solanum lycopersicum L.

Paradajz vodi porijeklo iz Južne Amerike, iz Perua. Smatra se da je u Evropu prenet sredinom XVI vijeka, najprije u Španiju, Portugaliju i Italiju.

U prvo vrijeme gajio se kao ukrasna biljka, a zatim su kiseljeni zeleni plodovi dok se za zrele plodove smatralo da su otrovni.

Značaj

Kod paradajza se za ishranu koristi, sočan biološki zero, plod. Što se tiče hemijskog sastava, plod paradajza sadrži: 94% H₂O, 5-6% suvih materija, 1% proteina i mineralnih materija, a sadrži i vitamine C, B₁, K.

Hranljiva vrijednost paradajza ogleda se u tome da mikro i makro elementi poboljšavaju pritisak unutar ćelijskih tečnosti. Ovi elementi povoljno djeluju na prostatu i poboljšava vezivanje gvožđa u crvenim krvnim zrnima. Organske kiseline u paradajzu učestvuju u procesu disanja.

Zbog svega iznijetog, paradajz se preporučuje u svakodnevnoj ishrani ljudi. Kako stručnjaci preporučuju da voće i povrće učestvuju u dnevnoj količini oko 800 grama, tako bi trebalo da paradajz u raznim oblicima učestvuje sa oko 200 grama, ili 2 dl.

Način gajenja

U našim klimatskim uslovima proizvodnja paradajza se obavlja u zaštićenom prostoru (tuneli, plastenici, staklenici), i otvorenom polju, gajenjem preko rasada ili direktnom sjetvom sjemena na stalno mjesto.

Proizvodnja u zaštićenom prostoru

Najveći dio robne proizvodnje ploda paradajza obavlja se u raznim oblicima zaštićenog prostora, sa i bez dopunskog zagrijavanja. Zastupljeni su sledeći tipovi proizvodnje:

- Rana zimsko-proljetna
- Rana proljetna
- Kasna jesenja

Gajenje paradajza za svježu potrošnju u najvećem obimu (95%) se obavlja preko proizvodnje rasada, dok se industrijski paradajz najčešće proizvodi direktnom sjetvom sjemena.

Kod nas se poslednjih godina sve više grade savremeni objekti zaštićenog prostora, prije svega visoki plastenici. Koriste se folije novije generacije koje su fotoaktivne i absorbuju, reflektuju ili emituju različit dio spektra sunčevog zračenja. Ovakvi plastenički objekti, sa opremom za dodatno zagrijavanje i kontrolu rezima, pružaju odlične uslove za vansezonsko gajenje paradajza.

Proizvodnja rasada

Rasad se proizvodi u svim oblicima zaštićenog prostora. U objektima gdje se vrši grijanje vazduha i zemljišta odgaja se rasad najboljeg kvaliteta. Za proizvodnju u zaštićenom prostoru vrijeme sjetve se određuje prema cilju proizvodnje. Postoji više načina proizvodnje rasada sa ili bez pikiranja (rasadivanje sejanaca na veće rastojanje), a najčešći su: u leji, kontejnerima, saksijama ili tresetnim kockama.

Za ranu zimsko - proljetnu proizvodnju paradajza, treba koristiti rasad sa zaštićenim korjenovim sistemom proizveden u kontejnerima i saksijama gdje se sadi biljka sa busenom, a samo za kasnu proizvodnju može se koristiti rasad golih žila. KVALITETAN RASAD kod ranog paradajza treba da je visine oko 30cm, kod srednje ranog 25cm, sa stablom debljine oko 1cm, krupnim, tamno zelenim listovima i obrazovanim pravim cvjetovima.

**VRIJEME SJETVE, PIKIRANJA, RASADIVANJA I BERBE PARADAJZA U ZAVISNOSTI
OD NAČINA PROIZVODNJE**

Proizvodnja	Vrijeme proizvodnje	Tip proizvodnje rasada	Vrijeme sjetve	Vrijeme pikiranja	Vrijeme rasadiivanja	Berba
U plasteniku bez dopunskog zagrijavanja	Rana	Topla leja	10.01-05.02.	10.02.-0.02.	25.03-10.04	20.05-20.07
	Kasna (jesenja)	Hladna leja	25.05-10.06.	20.06.-05.07	20.07-05.08	15.9-30.10
U plasteniku sa dopunskim zagrijavanjem	Rana	Topla leja	10.12-05.01...	10.01.-10.02	20.02-20.03	1.05-15.07
	Kasna (jesenja)	Hladna leja	01.06-10.06.	01.07.-10.07	01.08-10.08	15.09-30.11
Otvoreno polje	Rana	Topla leja	01.03-15.03.	01.04.-15.04	01.05-15.05	1.7-15.9
	Kasna	Hladna leja	01.05-10.05	01.06-10.06	01.07-10.07 .	15.8-10.10

Berba, čuvanje i pakovanje

Za lokalno tržište paradajz se bere u punoj biološkoj i fiziološkoj zrelosti, kada postigne karakterističnu, najčešće crvenu boju ploda. Zreli plodovi se čuvaju 3-4 nedelje na temperaturi 15-20 °C.

Za udaljena tržišta plodovi se beru znatno ranije, u vrijeme pojave ružičaste boje na vrhu ploda.

Postoje hibridi (*long shelf life*) koji nose genetsku predispoziciju za dugo čuvanje i naknadno sazrijevanje plodova. Ovi genotipovi imaju čvrste plodove i podobni su za transport na veće udaljenosti.

Shelf life tipovi paradajza mogu se posle branja čuvati nekoliko nedelja u odgovarajućim uslovima.

Gajenje ovakvih hibrida posebno ima smisla ukoliko se paradajz gaji u kasnoj plasteničkoj proizvodnji bez dopunskog zagrijavanja, kada se plodovi moraju ubrati bez obzira što nisu fiziološki dostigli punu crvenu boju, ukoliko prijeti opasnost od izmrzavanja. Ukoliko hoćemo da postignemo ujednačeno i brže sazrijevanje plodova u skladište se unose zreli plodovi (emituje etilen).

Na ovaj način u mogućnosti smo da iskoristimo usporeno sazrijevanje plodova, a svježiu robu duže imamo u ponudi na tržištu.

Tržište i marketing

Cijena paradajza je veoma promjenljiva. Vansezonska proizvodnja po pravilu donosi veći profit.

Kvalitetni i dobro upakovani plodovi ostvaruju veću cijenu. Gajite zdravstveno bezbjednu hranu, jer samo takva može ići u izvoz.

Priredio: Slobodan Kastratović, prof.

ALA I U NAŠEM MORU

CAULERPA TAXIFOLIA

Zelenu algu kaulerpu nazivaju još i "tumor mediterana" ili "alga ubica", dok joj je "zvanično", latinsko prezime i ime *Caulerpa taxifolia*. [Latinski naziv je dobila po sličnosti svojih "listova" sa listovima zimzelene tise [latinski *Taxus* i *folium* = list.]

Priča o kaulerpi počinje još u prošlom vijeku, tačnije 1970. godine, kada je zoološki vrt u Stuttgartu [Njemačka] za potrebe akvarijuma uveo različite vrste morskih trava među kojima i algu kaulerpu. Alga se odlično prilagodila akvarijumskim uslovima [brzo se razmnožava, lako gaji, vrlo je dekorativna], pa je uskoro stigla do većine akvarijuma u Evropi.

Nešto više od 10 godina posle toga, 1984. godine, kaulerpu prvi put u moru zapaža jedan podmorski biolog u blizini Okeanografskog instituta u Monaku. Zaprepašćen time što je video, bujnošću i dominantnošću ove alge, ovaj biolog alarmira nadležne u Institutu, ali, nažalost, ne nailazi na razumijevanje.

Kaulerpa nastavlja nesmetano da se širi Sredozemnim morem, a zakačena za sidra brodova i na različite druge načine biva prenijeta i do Kalifornije. Amerikanci, shvativši koja opasnost prijeteći od ove „napasti“, reaguju munjevito. Površine morskog dna, koje su tada bile ograničenih razmjera, prekrivaju folijom pod koju ubacuju hlor i tako uništavaju ovu algu. Kalifornijska obala je spašena zahvaljujući razumnom ponašanju.

Sredozemnim morem nastavlja se invazija kaulerpe koja se od Monaka proširila na Italiju i Maroko da bi 1995. godine bila primjećena i u hrvatskom dijelu Jadranskog mora, a prošle godine i u okolini Budve. Prema istraživanju Instituta za biologiju mora iz Kotora, u okviru projekta Mapiranja »Kaulerpe« koji je nedavno završen, prisustvo alge utvrđeno je na 6 lokaliteta. Dva su kod Budve na Tunji- najbliži dio mora između ostrva Sv. Nikola i obale, na Luštici – uvale Veslo i Mirište, između Žanjica i Mirišta i kod ostrva Mala Gospa. Najveću površinu zahvatila je na lokalitetu između Žanjica i Mirišta. Sada ona predstavlja veliki problem.

KAKO JE KAULERPA DOSPJELA U SREDOZEMNO MORE?

Postoji nekoliko verzija o tome kako je ova alga dospela u Sredozemno more.

Jedna od njih je da je alga slučajno "pobjegla" kroz neki otvor na akvarijumu [usled nesavjesnog čišćenja akvarijuma] Okeanografskog instituta u Monaku. Naravno, uprava instituta odbacuje i pomisao da se tako nešto moglo dogoditi! Druga verzija je da je dospjela zakačena za sidra brodova ili nošena morskim strujama. Logično objašnjenje i sasvim moguće osim što se odmah nameće jedno pitanje: zašto se to desilo baš sada, odnosno kako to da se i ranije tako nešto nije dogodilo [struje i brodovi postoje već stotinama godina, zar ne?!]

Koja god od ovih verzija da je tačna - posledice su iste: kaulerpa je zauzela ogromna prostranstva i predstoji borba za njeno istrebljenje.

ČITAV ORGANIZAM - JEDNA ČELIJA

Caulerpa taxifolia pripada simfonalnim, zelenim, veoma starim algama čiji su fosili poznati još iz silura. Njeno tijelo, naizgled složene građe, sastoji se od samo **jedne jedine ćelije**. Na njoj se jasno razlikuju tri dijela koja podsećaju na korijen, stablo i listove složenih biljaka [cvetnica], a u stvari je sve to samo jedna ogromna ćelija. U unutrašnjosti postoje pregrade koje daju biljci čvrstinu i omogućavaju bolje provođenje materija kroz organizam, ali ne razdvajaju djelove na ćelije. To ovoj algi daje mogućnost skoro neograničene sposobnosti tzv. vegetativnog razmnožavanja [vrsta bespolnog razmnožavanja]. Dovoljno je da komadić otkinut od roditeljskog organizma dospije u odgovarajuće uslove i iz njega će se razviti novi organizam. Tako se ona može nesmetano širiti i osvajati ogromna prostranstva - smatra se da može da „napreduje“ brzinom od 1 cm na dan. Osim toga, posjeduje i sposobnost polnog razmnožavanja tako što obrazuje polne ćelije koje se u morskoj vodi spajaju, a zatim iz te oplodene jajne ćelije izrasta nova biljka. Polne ćelije obrazuju se u izraštajima iz kojih se oslobađaju. ▶▶

ZAŠTO „MUTANT“?

Kaulerpa koja je „pobjegla“ iz akvarijuma i odomaćila se u vodama Sredozemnog mora se po mnogim osobinama razlikuje od izvorne tropske alge iste vrste. Te razlike su rezultat njenog prilagođavanja na specifične uslove života u akvarijumima. Kao prvo, trebalo je da se prilagodi na hemijske supstance pomoću kojih se održavaju akvarijumi. Zatim, tu je i ultraljubičasta svetlost, a ni dejstvo veštačke selekcije od strane čoveka ne treba zanemariti [odabirani su samo najbolji primerci i oni su dalje razmnožavani]. Sve to je dovelo do promena u genetičkom materijalu - dobijen je mutant [*mutatio* = promena].

Rezultat je alga koja je mnogo otpornija od svoje tropske rodbine - može da preživi na temperaturi nižoj od 7 ° C , sadrži više otrova kaulerpina pa se njome niko od morskih životinja ne hrani, a i odbija životinje pa je ne koriste ni kao stanište.

ZAŠTO JE TOLIKO OPASNA?

Pošto nema prirodnog neprijatelja, a ima ogromnu moć razmnožavanja rezultat je jasan - ona se nesmetano širi, sve je gušća i gušća i zauzima sve veći prostor. Ovako dominantna, ona potiskuje biljke, kakve su npr. morske trave - cvetnice, koje su neophodne kao hrana i sklonište morskim životinjama. Time životinje napuštaju prostor koji je ona zauzela. Prostor se prepušta kaulerpi. Kaulerpa ostaje jedina. Ona caruje. Raste na svim tipovima morskog dna, spušta se i do 50 m (čak po nekima i do 90 m!) dubine. Opasnost, zar ne?

ŠTA SE MOŽE DOGODITI?

Bilo je razmišljanja da se „uveze“ mali, zeleni tropski puž golač [Elisia] koji jedini voli da jede ovu algu. Već čujem glasove koji se pitaju šta se čeka i zašto se taj „mali zeleni“ ne dovede na ručak. Oni koji se to pitaju očigledno nisu biolozi ili bar ne razmišljaju kao biolozi. Zašto? Stvar je jednostavna: ko će pojesti „malog zelenog“ kada on pojede svu kaulerpu? Odnosno, izvučen iz svog prirodnog staništa, ni ovaj pužić neće imati svog predatora, pa će to dovesti do njegove premoćnosti.

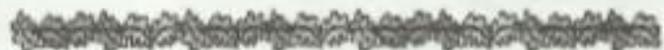
Druga tehnika je direkto mehaničko uništavanje čupanjem. I ova metoda ima nedostataka jer je dovoljno da komadići ostanu i da se vrlo brzo alga regeneriše i razmnoži.

Prekrivanje tamnim PVC folijama je sa različitim tumačenjima. S obzirom da je alga koja obavlja fotosintezu [tako se hrani] tamne folije bi trebalo da spriječe ovaj proces i time dovedu do uništavanja kaulerpe. Po nekima do toga ne dolazi, već se samo uspori razvoj, jer je ova alga uspjela i na to da se prilagodi. Po drugima je ovo apsolutno dobra metoda koja daje rezultate.

Preuzeto s interneta, <http://www.zivotinjsko-carstvo.com>

Priredila: Mirjana Gligorević, prof. biologije

FAUNA

DA LI STE ZNALI?

- Najstariji pas bio je jedan labrador po imenu «Adutant». On se rodio 14. avgusta 1936, a uginuo 20. novembra 1963 – živeo je 27 godina i 3 meseca.
- Najteži rasan pas bio je bernardinac Djuk iz SAD. On je bio težak 133kg i 800 grama.
- Žirafe rastu ogromnom brzinom u prvih nekoliko dana života. Mladunče baringo žirafe Rouzi bilo je na dan rođenja visoko 1,6 m, a samo dan kasnije već je imalo 1,9 m, što znači da je raslo brzinom od 1,5 cm na sat!
- Nojevi imaju najveće oči od svih kopnenih životinja. Mužjaci imaju prečnik oka od 5,0 cm – i on je veći od njihovog mozga!
- Najduži period trudnoće kod sisara – je kod azijskog slona. Slonica nosi mladunče 608 dana ili više od 20 meseci, a najkraći period trudnoće kod sisara je kod američkog pacova (*Didelphis marsupialis*), njihove ženke nose 12 do 13 dana, a ponekad i 8 dana. Ova vrsta se rađa u veoma nezreloom stanju i mladi ostaju u trbušnoj kesi oko 10 nedelja, dok se potpuno ne formiraju.
- da su trobojne mačke uvijek ženke;
- da pacov može duže da izdrži bez vode nego kamila;

- da mrav može podići teret 50 puta teži od sopstvene težine;
- da žabe žive na svim kontinentima osim na Antarktiku;
- da ne postoje dvije zebre sa istim rasporedom pruga (kao što ne postoje dva čoveka sa istim otiskom prsta). Čak se pruge na lijevoj strani tijela, razlikuju od pruga na desnoj strani tijela zebre;
- da je jezik kameleona dva puta duži od njegovog tijela;
- da vaš krevet predstavlja dom za preko 6 miliona prašinskih grinja;
- da detlić može kucnuti u drvo 20 puta u jednoj sekundi;
- da se najveća riba na svetu – kit ajkula (*Rhincodon typus*), hrani planktonom;
- da je najbrža rasa psa Veliki engleski hrt (Greyhound) koji dostiže brzinu od 57 km/h. Ova rasa je postojala još u antičkom Egiptu, pre 6 000 godina;
- da su se nekada davno održavale trke između geparda i velikih engleskih hrtova;
- da lavica obavlja više od 90% lova;
- da se meduze sastoje od 95% vode;
- da je kao rezultat ljudske panike na otkriće jednog vuka zaraženog besnilom, 1952. godine u sjevernom dijelu područja Alberta u Americi, ubijeno trovanjem 4 200 vukova, a zajedno sa njima stradalo je i 50 000 crvenih lisica, 35 000 kojota, 7 500 risova, 1 850 dabrova, 500 tvorova i 164 pume.

Priredila: Marija Anđušić II/3

Anketa

PERPETUUM MOBILE

Kada upoređujemo život nekada, sa ovim današnjim svi ćemo se složiti da se mnogo toga promijenilo. Promjene se toliko brzo dešavaju da ih je katkad vrlo teško pratiti. Neke od njih učinile su naš život boljim, lakšim, jednostavnijim. Mnoge stvari koje su ranije zahtijevale mudrost i veliki rad zamijenjene su jednim jedinim pritiskom na dugme! Tako danas, imamo dugme za stereo uređaj, za kućni bioskop, pa čak i univerzalni daljinski pomoću kojeg kontrolirate svoju artiljeriju dugmađi. Ono je nekako našlo mjesto u gotovo svim porama našeg života. Čitamo na dugme (internet), igramo se na dugme (računarske igrice, tetris, igrice na mobilnim telefonima), pišemo na dugme (SMS poruke, e-mail-ovi), govorimo na dugme, družimo se uz pomoć dugmeta. Velika je njegova moć!

Ono je tu da nam obezbijedi lakoću življenja, da preuzme veći dio rada na sebe, kao i da nam omogući što više slobodnog vremena.

Pa ipak, dugme ne može biti naš prijatelj. Dugme nas ne može utješiti, razveseliti, pružiti nam ruku, podariti osmijeh. Uz dugme se sve više otuđujemo jedni od drugih.

Nekada smo se okupljali sa rodbinom i prijateljima uz društvene igre. Dijelili smo šta smo imali i radovali se novim susretima. Novim pobjedama. Pratili smo jedni druge uz: "Više sreće drugi put!" ili se tješili uz: "Ko nema sreće u kartama, ima u ljubavi!"

Gdje su nestale društvene igre? One nisu mogle postati dosadne. Nisu mogle same pobjeći od nas. Znači - mi smo ih otjerali. Koliko smo ih daleko otjerali svjedoči činjenica da im je cijena na trafikama pala petostruko! Set za "Čovječe, ne ljuti se!" danas možete kupiti za 1€! Sam naziv igre uči nas nečem lijepom! Ponavljamo - "Čovječe, ne ljuti se!". Koliko društvene igre oplemenjuju i upotpunjuju naše znanje govori i "Zanimljiva geografija" pomoću koje smo otkrivali toliko novih rijeka, planina, gradova i država! Takmičili se ko više zna!

Gdje su **karte** pomoću kojih smo izoštravali našu memoriju? **Podmornice**, gdje smo koketirali s našom moći predviđanja?

Monopol, gdje smo svi bili i bogati i siromašni i gdje naučimo neke od osnova ekonomije? **Jamb, domine, risiko!** Toliko divnih igara koje su nas satima držale na okupu. Stare sa mladima. Sve zajedno, bez razlika.

Anketa pod nazivom "DRUŠTVENE IGRE DA ILI NE" koju smo sproveli u našoj školi obuhvatila je učenike od prvog do četvrtog razreda, a rezultati su sledeći:

PITANJE

Društvene igre ili igrice na računaru?

DA NE

25% 75%

Da li uopšte igrate društvene igre?

45% 55%

Barem jednom nedeljno igram jednu od društvenih igara

20% 80%

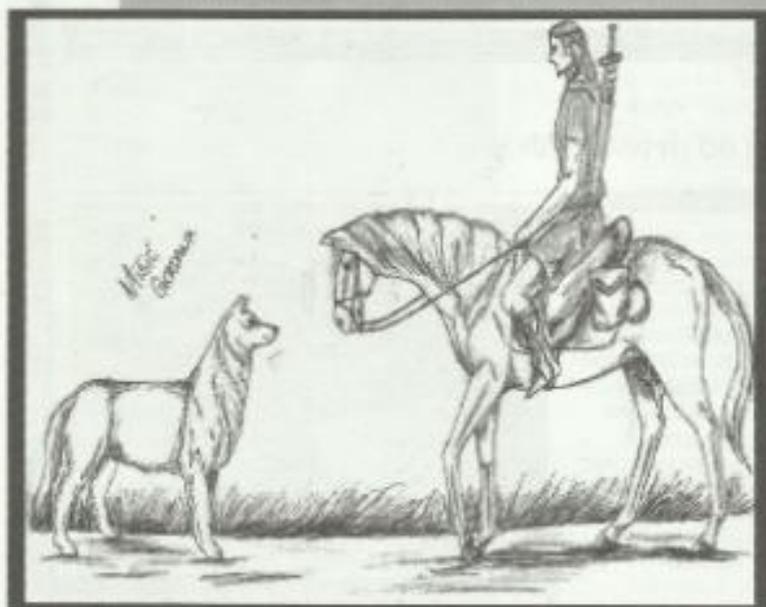
Kao što se iz priloženog može primijetiti, većina mladih danas, radije se odlučuje za igrice na računaru gdje računar biva njihov jedini prijatelj. Iako i u računaru postoji mnoštvo zanimljivih i korisnih igara, društvene igre su još uvijek nezamjenjive. Na kraju krajeva, nije isto provesti vikend sam u svojoj sobi ili uz žagor, šahu ili pak pjesmu sa svojim ukućanima ili prijateljima igrajući neku društvenu igru. Ma koliko čovjeka, nakon jedne naporne sedmice bili potrebni mir, tišina i osama, živu riječ i toplu ruku prijatelja nijedno dugme ne može zamijeniti. Rustaveli kaže: "Ko sebi ne traži prijatelje - sam je sebi neprijatelj." Društvene igre nas okupljaju, donose nam radost, unose vedrinu u naše živote. One su čuvari naših prijateljstava. Raširite tablu, poređajte figure i pozovite prijatelja na partiju šaha. Iz jedne partije izrodiće se druga, za njom i treća, i još mnogo njih. Proći će mnogo godina, i vaš novi prijatelj biće vaš sin ili kćerka, potom unuk ili unuka. Ishod - svi ćete biti pobjednici.

Priredile:

Milica Raković i Gorica Vasović IV/1

GORDANA MIŠIĆ III/3

GORDANA MIŠIĆ III/3

Priredila: Zorana Stojković II/1

English corner

WHAT ARE
THESE???

HPE 2C U SN

TME 2 GO

IL B L8

SHOPN
2MORO?

JST CALL ME

MS U SO MCH

C U NXT
WKND

HPY

Internet slang is slang that Internet users have coined and promulgated. Such terms typically originated with the purpose of saving keystrokes, and many people use the same abbreviations in **text messages**. They are also very commonly used in **instant messaging**.

Sometimes users make up abbreviations on the spot, therefore many of them can seem confusing, obscure, or even nonsensical. Another feature common to Internet communication involves the truncation and morphing of words to forms that users can type more readily, and quickly. When new terms of internet slang are created, it takes time for them to become widely accepted. The small ring of friends using an instant messaging client most of the time is not enough. Web forums are a way to get new terminology out on the net, and accepted and used by a wide range of members of the internet community.

Abbreviations are probably the most used variation of internet slang. As opposed to typing out a long character string of multiple words, a simple 3 or 7 letter abbreviation can be used to express your point. A good example of this is **SPK 2U L8R**, meaning **SPEAK TO YOU LATER**.

The word Acronym and Abbreviation are commonly confused with one another. Acronyms are a subset of abbreviations. An abbreviation is the mere shortening of a word while an acronym is the shortening of a word to form a new, pronounceable word. For example: NASA and SCUBA are acronyms while things like TMC, LOL, LMAO, BRB, OMG, and OMFG are all abbreviations and slangs. However, some of these abbreviations are used, or 'pronounced' even, as acronyms. For instance, the abbreviation LOL is finding it's way into normal conversations outside of internet use, being pronounced either letter by letter, as an abbreviation, or phonetically, as an acronym.

The list of commonly used abbreviations:

- **10X** - thanks
- **2** - To / Too
- **4** - For / Four
- **4GV** - Forgive
- **2MORO** - Tomorrow
- **2NITE** - Tonight
- **@** - At
- **AFAICR/S/T** - As far as I can recall / remember / see / tell
- **AFAIK** - As far as I know
- **ASAP** - As soon as possible
- **ASL** - Age / sex / location
- **ATM** - At the moment
- **B** - Be
- **B4** - Before
- **BCK** - Back
- **BDY** - Birthday
- **BBLAB** - Be back in a bit
- **BBL/S** - Be back later / shortly / soon
- **BRB** - Be right back
- **BRT** - Be right there
- **BTDT** - Been there done that
- **BTW** - By the way
- **CU** - See you
- **CRZ** - Crazy
- **DND** - Do not disturb
- **DNR** - Dinner
- **DY** - Day
- **FOAF** - Friend of a friend
- **GD** - Good
- **GBTW** - Get back to work
- **GL / GUD LUK** - Good luck
- **GJ** - Good job
- **GR8** - Great
- **HAND** - Have A Nice Day
- **HF** - Have fun
- **H8** - Hate
- **HPE** - Hope
- **HPY** - Happy
- **IL** - I'll
- **IDC** - I don't care
- **IDK** - I don't know
- **IMO** - In my opinion
- **JK or j/k** - Just kidding, or joke
- **KISS** - Keep it simple stupid
- **KTHX** - OK, thanks
- **L8R** - Later
- **LK** - Like
- **LMK** - Let me know
- **LOL** - Laughing out loud, laugh out loud
- **LTNS** - Long time no see
- **LUV** - Love
- **LUVU** - Love you
- **M8** - Mate

WHAT ARE THESE???

DO U RMBR ME?

Y R U L8?

W8 4 ME

SRY 4GV ME

UR VRI L8

DNR 2NITE?

- MOB - Mobile
- MR Y XMAS - Merry Christmas
- MS - Miss
- MSG - Message
- MTNG - Meeting
- NCE - Nice
- NE1 - Anyone
- NITE - Night
- NO1 - No one
- NXT - Next
- NP - No problem
- NVM / NVMD - Nevermind
- OIC - Oh, I see
- OTP - On the phone
- PAW - Parents are watching
- PLS - Please
- POS - Parent over shoulder
- PPL - People
- R - are
- RMBR - Remember
- RO(T)FL - Rolling on (the) floor laughing
- RO(T)FLOL - Rolling on (the) floor laughing out loud
- SHOPN - Shopping
- SMH - Shaking my head
- SMTG - Something
- SMB - Somebody
- SN - Soon
- SPK - Speak
- SRY - Sorry
- SUM1 - Someone
- TEL - Telephone
- TG - That's great
- TIA - Thanks in advance
- TLK - Talk
- TME - Time
- TY - Thank you
- U - You
- UR - You are
- VRI - Very
- WB - Welcome back
- W8 - Wait
- WKND - Weekend
- Y - Why
- YR - Year / your
- YOYO - You're On Your Own.

Priredila: Anastazija Glavičić, prof..

Fokusrajte pogled na tačku u centru i pomjerajte glavu naprijed, nazad. ČUDNO?! ↓

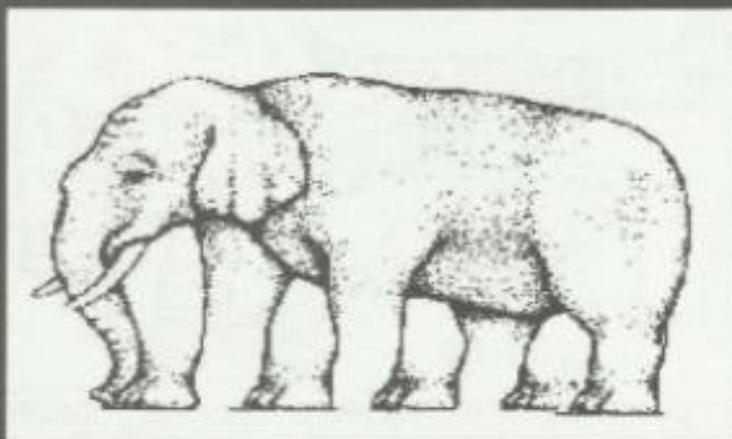

Na slici biste trebali vidjeti lice, ali i riječ na engleskom jeziku. Uputstvo: Nakrivite glavu na desno, riječ počinje slovom L. ↓

PC ILUZIJE

Koliko nogu ima ovaj slon??? ↓

SLJEDITE INSTRUKCIJE:

1. Opustite se i koncentrišite se na 4 male tačkice u sredini slike na 30-40 sekundi.
2. Zatim, pogledajte u zid blizu vas (bilo koju ravnu površinu iste boje).
3. Vidjećete kako se razvija svijetli krug.
4. Trepnite nekoliko puta, i vidjećete obrise figure kako se pojavljuje.
5. Šta vidite? Ili bolje rečeno KOGA vidite? ↓

Priredio: Zvonko Mijatović, prof. informatike

VIŠI STEPEN SAZNANJA

U ovom obraćanju odlučila sam da ne pametujem o ljubavi, već da prosto analiziram ono što nam se gotovo svima dogodilo nekada, nekima možda događa baš u ovom trenutku, a nekima tek predstoji da se desi.

Da li vam se dogodilo da nekoga nesrećno volite godinama i da vas ta ljubav i pored svega ne napušta? Ma šta on / ona uradili, vaša ljubav prevazilazi sve loše trenutke. Ona je toliko jaka da je daleko i iznad bola.

Neki bi rekli da ste osoba koja se ljubavlju hrani i koja ne može zamisliti svoj život bez ljubavi, pa makar ona bila i neuzvrćena. Drugi bi, opet, rekli da niste fer prema sebi i da se treba otrgnuti od onog što nikako da vam se dogodi, ma koliko čeznuli i nađali se. Iako se vječno nadate savjetu koji bi vas prosvjetlio i naučio da nadete rešenje za situaciju u kojoj ste se našli, teško vas je posavjetovati, jer vaše srce ne želi da čuje niti jednu drugu istinu osim one koju iščekujete.

Ako se pitate šta se dešava, u trenutku kada shvatite da po svemu sudeći nema nikakvih izgleda da vas vaše voljeno biće zavoli, jedino što vam mogu reći jeste: neko se, vjerovatno, prosto rodi da voli samo jednu osobu. To je vaša istina. I ma koliko boljelo i bilo teško, ne očajavajte. Sjetite se da ste vi iznad jednostavnosti. Možda čak i iznad same ljubavi. To je viši stepen saznanja.

Iako nam logika nalaže da, kad volimo prirodno očekujemo i da budemo voljeni, jer je to ono jedino što bi nas moglo učiniti sretnim, utješite se činjenicom da vaše srce iznad svega mora biti veoma plemenito i čisto, čim je ispunjeno tolikom ljubavlju spram sveobuhvatne neuzvrćenosti sa druge strane.

Vi samo volite. Tiho. Iz svog prikrajka. Nikom ne činite zlo. Čekate, odveć naviknuti na čekanje. Šta u tome može biti loše? Uživajte u onom što jeste i cijenite sami sebe. Ako niste dobili ljubav, poštovanje sigurno jeste. Ta, pa ko vam se ne bi divio? Takvi su rijetki.

Nemojte isprobavati sebe i svoja osjećanja povodeći se onom starom "klin se klinom izbija" jer to ne može biti rešenje koje je vama potrebno. Nećete biti srećni.

Nemojte na silu tražiti bilo kakav odgovor od voljene osobe – može vas duplo boljeti.

Nemojte sebe ubjeđivati da je u ljubavi sve dopušteno i posezati za svakakvim varijantama koje bi vas iamijale, a sve za račun postizanja cilja koji ste sebi postavili. Voljena osoba nije trofej koji treba da osvojite, niti još jedna u nizu vaših ambicija. Bazočarali biste se.

Budite svjesni sebe. Jedino rešenje jeste prihvatanje svega onog što vam život donese. Nekada, happy end ne zavisi od nas. Nekada čak, i ako ga doživimo, on i ne bude sasvim happy iz razloga što, zarad postizanja svog cilja, nismo birali sredstva.

Na kraju krajeva, budite sami... I to je opcija. Jedna od najbesbjednijih, može se reći.

Nada, svakako, umire zadnja. Možda vas taj neko kroz mnogo godina ipak potraži i ispuni vaša dugogodišnja očekivanja.

Svako cijeni pravu ljubav, ukoliko je dovoljno sposoban i zreo da je prepozna. Uostalom, nije li vaša ljubav ono za čim svi u životu tragamo?

Priredila: Milica Raković IV/I

MALO SMIJEHA MALO SMIJEHA MALO SMIJEHA

MALO SMIJEHA

MALO SMIJEHA

MALO SMIJEHA

KAKO ODVRATITI DRUGE OD PRIČANJA VICEVA

I vi ćete svakako, mnogo puta, zabaviti sebe i društvo pričanjem nekih od ovih viceva...Ali, kako druge odvratiti od pričanja viceva? Kako obeshrabriti konkurente? E, pa, bar u tom pogledu nemate razloga za brigu, jer su već razrađeni efikasni metodi koje možete primjenjivati u nepoštudnoj borbi za status u društvu.

Uzmimo, primjera radi, vic o dami čiji sinčić stalno pravi neugodne ispade. I eto, toj dami treba da dođe na večeru neki fini gospodin koji ima ogroman, nabrekao, crven nos. Zato majka, od ranog jutra, bezbroj puta upozorava sina da ni slučajno ne spomene nos tog gospodina. Tokom večere, domaćica je sve vrijeme vrlo napeta i nespokojna, u strepnji da se njenom sinčiću ne otme neka riječ u vezi sa zabranjenom temom, ali se mali ponaša kako se samo poželjeti može. Pred kraj večere, već opuštena, domaćica se obraća gostu, servirajući mu kafu: "Koliko kocki šećera želite da vam stavim u nos?"

1. SLUČAJ – Vic vam je poznat

Ako je neko u društvu počeo da priča taj vic, a vi ga već znate, nemojte mu to reći. Time ionako ne biste postigli ništa, jer bi on, iako malčice zbunjen, samo brže – bolje pribjegao pričanju nekog drugog vica, pa ste opet na istom. Bolje ga neko vrijeme pustite da priča, a onda primijenite jedan od sledeća 2 metoda koja vam stoje na raspolaganju:

DIREKTAN METOD

Kad taj, što priča, stigne otprilike do sredine vica, umiješajte se: "A je l' to onaj vic gdje domaćica pita gosta hoće li da mu stavi šećer u nos?"

SADISTIČKI METOD

Slušajte ga sa pažnjom, ljubazno nasmijani. A onda, kad on već stigne do same poente, recite je sami.

Pričalac: "...A onda, domaćica se okrene gostu pa ga upita..."

Vi: "...koliko kocki šećera želite da vam stavim u nos?"

To je udarac koji ne može ostati bez najtežih posledica – pričalac, ponižen, jedino uspijeva da vas ošine bijesnim pogledom, a onda se naglo povlači prepuštajući vam teren.

2. SLUČAJ – Ne znate vic

I tu ima više metoda koji će obeshrabriti i najupornijeg pričalicu. Postoje 2 osnovna metoda.

METOD SMIJEHA U POGREŠNOM TRENUTKU

Postarajte se da izgledate kao idealni slušalac koji sa uživanjem guta svaku riječ onoga ko je započeo da priča vic.

Pričalac: "To je vic o jednoj gospođi čiji sin stalno pravi neugodne ispade. Kod nje treba da dođe neki gost što ima ogroman, nabrekao, crven nos..."

Vi: "Hahahahahaha...!Stvarno dobar vic!Moraću da ga zapamtim!"

Pričalac: "Ali ne, sačekaj, još nije gotov!"

Vi (kao iznenađeni): "Šta? Nije? A ja sam mislio...Izvini, samo nastavi."

Pričalac (pogleda vas malo nepovjerljivo, pa nastavi): "Hmm...Nego gdje sam ono stao? A, da...Ta dama bezbroj puta upozorava svog sina da nipošto ne kaže ništa u vezi sa nosom toga gosta..."

Vi: "Hahahahaha...hahahahaha!...Šta?...Ima još? O, izvini!"

Pričalac će vas tu zgomiti pogledom, obrisaće znoj sa čela, pa će nastaviti da priča nervozno se vrpoljeći na stolici. Ne uznemiravajte ga više do kraja.

Pričalac: "...A domaćica ga onda pita: "Koliko kocki šećera želite da vam stavim u nos?"
 Vi ostajete nijemi.
 Pričalac (ponavlja): "Kažem, pita ga: "Koliko kocki šećera želite da vam stavim u nos?"
 Vi (nasmijani, nestrpljivi da čujete nastavak): "Dobro, a onda?"
 Malo njih preživi ovaj metod. Ali postoji i drugi metod, isto toliko efikasan.

METOD POTPUNOG NERAZUMIJEVANJA

Pustite pričaoa da sve kaže do kraja. Stupite u akciju tek kad ispriča i poentu:

Pričalac: "A onda se domaćica obrati gostu i upita ga: "Koliko kocki šećera želite da vam stavim u nos?"

Vi: "U nos?"

Pričalac: "Da, u njegov nos!"

Vi (pomalo začuđeni): "Ali zašto bi ona htjela da mu stavi šećer u nos?"

Pričalac: "Ma nisi razumio, pa stvar je u tome što..."

Vi: "Pa da, zato bih i želio da mi se to objasni."

Pričalac: "Ali ona i ne želi da mu stavi šećer u nos! U tome i jeste vic!"

Vi: "Ipak, ti si rekao da je htjela da mu stavi šećer u nos!"

Posle još nekoliko sličnih replika, pričaoću će se oteti i koja krupnija riječ, pa će se, ljut i postuđen, povući sa bojišta, što vam je i bio cilj!

polupripremljeni običar

veterinarski običar

vear otprilike

probrambena tehnološki običar

Priredio:

Marko
Otašević
IV/4

